[2023] 5 ఎస్.సి.ఆర్.

హాజీ అబ్దుల్ గనీ ఖాన్ & ఎ.ఎన్.ఆర్.వి.యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా & ఓ.ఆర్.ఎస్.

(రిట్ పిటిషన్ (సివిల్) నెంబరు 237 ఆఫ్ 2022)

ఫిబ్రవరి 13, 2023

[సంజయ్ కిషన్ కౌల్ మరియు అభయ్ ఎస్. ఓకా, జెజె.]

భారత రాజ్యాంగం - కళలు.170 మరియు 239 ఎ - జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం, 2019 - 13 - ఆర్టికల్ 170 "ది స్టేట్ లెజిస్లేచర్" శీర్షిక కింద రాజ్యాంగంలోని ఆరవ భాగంలోని మూడవ అధ్యాయంలో భాగంగా ఉంది - జమ్మూ కాశ్మీర్ కేంద్ర టెర్రిటరీకి ఆర్టికల్ 170 యొక్క వర్తింపచేసే అంశం - జమ్ము కాశ్మీర్ కేంద్ర పాలిత ప్రాంత శాసనసభకు సంబంధించినంత వరకు, ఆర్టికల్ 170 కేవలం రాష్ట్ర శాసనసభకు సంబంధించిన ఆరవ భాగంలోని మూడవ అధ్యాయంలో భాగంగా ఉంటుంది - ఇది కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల చట్టాలకు వర్తించదు - కారణం సంబంధిత కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల శాసన సభలు ఆర్టికల్ 239 ఎ ప్రకారం పార్లమెంటు చేసిన చట్టానికి లోబడి పరిపాలించబడతాయి మరియు పార్ట్ 6 లోని మూడవ అధ్యాయంలోని నిబంధనల ద్వారా కాదు - జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని 13 వ అధ్యాయం ప్రకారం. అక్టోబర్ 31, 2019 నుండి ఆర్టికల్ 239 ఎ జమ్మూ కాశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి వర్తిస్తుంది.

డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 – ఎస్.9 – జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టం, 2019 – సెక్షన్ 60, 62 – డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 నిబంధనల ప్రకారం జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి డెలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటుకు చర్యలు , కమిషన్ చేపట్టిన డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ — సీట్ల పునర్విభజన — చట్టబద్ధత, చెల్లుబాటు — జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని ఐదో భాగం

డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 లోని నిబంధనలు 2019 అక్టోబర్ 31 నుంచి జమ్మూకశ్మీర్ కేంద్ర పాలిత ప్రాంతానికి వర్తిస్తాయి - ఎస్.60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని 90 అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలుగా విభజించి రిజర్వేషన్లు కల్పించే ప్రక్రియను ఎన్నికల కమిషన్ చేపట్టవచ్చు - అయితే, డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ ప్రకారం డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2 ఏర్పాటైంది. అందువల్ల సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజులు (ఎ) నుండి (సి) వరకు డిలిమిటేషన్ కమిషన్ ద్వారా చేపట్టబడతాయి - సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను సూచిస్తుంది - ఎస్.62 యొక్క సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం పునర్విభజన అంటే కొత్తగా ఏర్పాటు చేయబడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతంలో 90 నియోజకవర్గాలను సృష్టించడం .

డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 – ఎస్.9 – జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టం, 2019 – 62, 63 – కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్ కు డెలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటు – 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా నియోజకవర్గాల పునర్విభజన / పునర్విభజన – సవాలు – సవాలు – 1 లో సబ్ సెక్షన్ (1) సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం 2002 ను 2011 గా చదవాల్సి ఉంటుంది – 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని 90 నియోజకవర్గాలుగా విభజించడానికి డీలిమిటేషన్ కమిషన్లు చేపట్టిన నియోజకవర్గాల పునర్విభజన/ పునర్విభజనలో చట్టవిరుద్ధం ఏమీ లేదు – జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (బి) డీలిమిటేషన్ చట్టాన్ని సవరించింది. డీలిమిటేషన్ చట్టంలో కనిపించే '2001 లో జరిగిన జనాభా గణన' అనే పదాలను, గణాంకాలను '2011 లో జరిగిన జనాభా గణన'గా పరిగణిస్తారు - జమ్మూకశ్మీర్ యూనియన్ కు దరఖాస్తు చేసుకున్నప్పుడు, 2002 లోని ఎస్.9 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లో 2001 సంవత్సరాన్ని 2011 సంవత్సరంతో భర్తీ చేశారు. 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా ప్రజాసభలో సీట్ల పంపిణీ, శాసనసభకు కేటాయించిన సీట్లను 2011 జనాభా లెక్కల

ఆధారంగా పునర్వ్యవస్థీకరించాల్సి ఉంటుందని, 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్విభజన/డీలిమిటేషన్లు జరిగిన తర్వాత 63వ సెక్షన్ ప్రభావం ఉంటుందన్నారు. 2026 తరువాత తీసుకున్న మొదటి జనాభా గణన యొక్క సంబంధిత గణాంకాలు అందుబాటులో ఉన్నంత వరకు దీనిని స్తంభింపజేయవచ్చు - అందువల్ల, కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూ కాశ్మీర్ లోని సీట్ల పునర్విభజన / పునర్వ్యవస్థీకరణ ప్రక్రియను 2011 జనాభా లెక్కల గణాంకాల ఆధారంగా డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చేయవలసి ఉంది - ఎస్.63 దృష్ట్యా, 2026 సంవత్సరం తరువాత జరిగిన జనాభా గణన నుండి గణాంకాలు ప్రచురించిన తరువాత మాత్రమే తదుపరి పునర్వ్యవస్థీకరణ చేపట్టవచ్చు.

డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 - ఎస్ఎస్.10(6) మరియు 10ఎ - జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం, 2019 - ఎస్.62 - జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి ఎలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటు చేసే చర్య - డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ - కాలపరిమితి 10(6) - ఇఫ్మాండేషన్ - 2002 చట్టంలోని సెక్షన్ 10ఎ ప్రకారం 2002 సబ్ సెక్షన్ 1 ప్రకారం 10ఎ ప్రకారం నిర్దిష్ట కాలపరిమితిని సూచిస్తుంది. పరిస్థితులు - డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002లోని సెక్షన్ 10లోని సబ్ సెక్షన్ (6) "ప్రయత్నం" అనే పదాన్ని ఉపయోగిస్తుంది - అందువల్ల, సబ్ సెక్షన్ (6) ఆఫ్.10 లో ఇచ్చిన కాలపరిమితి తప్పనిసరిగా ఉద్దేశించబడలేదు - జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం ద్వారా డీలిమిటేషన్ చట్టంలోని సెక్షన్ 2 (ఎఫ్)ను సవరించేటప్పుడు, ఎస్.10 లోని సబ్ సెక్షన్ (6) ను పొడిగించడానికి సవరించలేదు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని 62వ సబ్ సెక్షన్లు (2), (3)లలో ప్రతిబింబించే విధంగా శాసనసభ ఉద్దేశం స్పష్టంగా ఉంది - 2011 గణాంకాల ఆధారంగా ఎస్.62లోని సబ్ సెక్షన్లు (2), (3) ప్రకారం పునర్విభజన చేయాల్సిన బాధ్యతను జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన కమిషన్లకు అప్పగించారు. జూలై 2008 చివరి నాటికి ప్రక్రియ -

ఎస్.62 లోని సబ్ సెక్షన్లు (2), (3) లోని నిబంధనలను శాసనసభను ప్రభావితం చేసే విధంగా అర్థం చేసుకోవాల్సి ఉంటుంది - డీలిమిటేషన్ చట్టంలోని సబ్ సెక్షన్ (6)లో కల్పించిన కాలపరిమితిని సవరించడంలో శాసన సభ విఫలమైందని భావిస్తే, 2002 లో కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ను నియమించే అధికారం కేంద్ర ప్రభుత్వానికి లేదని, జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని నిబంధనలను నిర్వీర్యం చేస్తామన్నారు.

డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 - జమ్ముకశ్మీర్ యూనియన్ టెరిటరీకి డీలిమిటేషన్ కమిషన్ - డెలిమిటేషన్ కమిషన్ ఛైర్ పర్సన్ - ఛైర్ పర్సన్ నియామక కాలపరిమితి - 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం, ఈ కోర్టు రిటైర్డ్ జడ్జిగా ఉన్న డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఛైర్మన్ నియామకం ఏడాది కాలానికి ఉంది - 2021 మార్చి 3 నాటి నోటిఫికేషన్ ద్వారా, ఆ వ్యవధిని రెండు సంవత్సరాలకు పొడిగించారు . రెండేళ్ల కాలపరిమితిని రెండు సంవత్సరాల రెండు నెలలకు పొడిగించారు (డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటయ్యాక, డీలిమిటేషన్/పునర్వ్యవస్థీకరణ పనులు పూర్తయ్యే వరకు కేంద్ర ప్రభుత్వం ఛైర్ పర్సన్ నియామక కాలాన్ని పొడిగిస్తే తప్పేమీ లేదు - డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 ఛైర్ పర్సన్ నియామకం గురించి మౌనంగా ఉంది.

భారత రాజ్యాంగం - ఆర్టికల్స్ 3, 4, 239 ఎ - ఉన్న రాష్ట్రాన్ని ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలుగా మార్చడం - పార్లమెంటరీ అధికారం - కళల ఉమ్మడి పఠనం 3,4, 239 ఎ - సభ: పార్లమెంటు ఒక చట్టం చేయడం ద్వారా ఉన్న రాష్ట్రాన్ని ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలుగా మార్చవచ్చు.

ఆచరణ మరియు విధానం - ఒక శాసనం యొక్క రాజ్యాంగ చెల్లుబాటు - సవాలు - సవాలును ప్రత్యేకంగా వాదించాలి - నిర్బంధం: ఒక పక్షం రాజ్యాంగం యొక్క రాజ్యాంగ చెల్లుబాటును

సవాలు చేయాలనుకుంటే, అతను ఏ ప్రాతిపదికన సవాలు చేయాలనుకుంటున్నాడో వివరంగా వాదించాలి - రాజ్యాంగ న్యాయస్థానాలు శాసనం చేసిన చట్టంలో జోక్యం చేసుకోలేవు - అభ్యర్థనలలో నిర్దిష్ట కారణాలను చేర్చడం ద్వారా సవాలు చేయకపోతే రాజ్యాంగ న్యాయస్థానాలు శాసనసభ చేసిన చట్టంలో జోక్యం చేసుకోలేవు - కారణం ఏమిటంటే చట్టాల రాజ్యాంగబద్ధత ఎల్లప్పుడూ ఉంటుంది - దానిని రుజువు చేయడానికి రాజ్యాంగ విరుద్ధం అని ఆరోపించే వ్యక్తిపై ఎల్లప్పుడూ భారం ఉంటుంది - చట్టబద్ధతకు సవాలు అంతర్లీనంగా ఉందని ఒక నిర్ధారణకు రావడం ద్వారా మాత్రమే సమర్థవంతమైన శాసనసభ చేసిన చట్టంలో రాజ్యాంగ న్యాయస్థానం జోక్యం చేసుకోజాలదు.

శాసనాల వివరణ - నిలువ: ఒక శాసనాన్ని దానిలోని కొన్ని నిబంధనలను అమలు చేసే విధంగా అర్థం చేసుకోలేము - ఒక శాసనాన్ని ఆచరణయోగ్యమైన విధంగా అర్థం చేసుకోవాలి మరియు అర్థం చేసుకోవాలి.

సిద్ధాంతాలు/ సూత్రాలు - సమానత్వం - రెండు అసమానతలను సమానంగా పరిగణించలేము.

పదాలు మరియు పదబంధాలు - పదం "ప్రయత్నం" - డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 లోని ఎస్.10 లోని సబ్ సెక్షన్ (6) లోని పదాల వాడకం.

రిట్ పిటిషన్ ను కొట్టివేసిన హైకోర్టు

1. జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్ర టెర్రిటరీకి 'శాసనసభల కూర్పు' అనే శీర్షికతో ఆర్టికల్ 170 ని వర్తింపజేయడం.

1.1 అధికరణ 170 "రాష్ట్ర శాసనసభ" శీర్షికతో మూడవ అధ్యాయంలో భాగంగా ఉంది. రాష్ట్రాలకు సంబంధించిన రాజ్యాంగంలోని ఆరవ భాగంలో మూడవ అధ్యాయాన్ని

పొందుపరిచారు . ఆర్టికల్ 170 లోని క్లాజ్ (3)లోని రెండో నిబంధనలో పేర్కొన్న నిబంధనల ఉల్లంఘనపై పిటిషనర్లు ఎక్కువ దృష్టి సారించినప్పటికీ, ఆ అధికరణ కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాల చట్టాలకు సంబంధించింది కాదు. రాజ్యాంగంలోని 8 వ భాగంలో పొందుపరిచిన ఆర్టికల్స్ 239 ఎ, 239 ఎఎ కొన్ని కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు శాసనసభగా, మంత్రుల మండలిగా పనిచేయడానికి ఒక సంస్థను ఏర్పాటు చేసే ఆర్టికల్స్. [పేరా 18] [532-బి-డి]

1.2. ఆర్టికల్ 239 ఎ ప్రకారం పార్లమెంటు చట్టం ద్వారా పుదుచ్చేరి కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి కేంద్ర పాలిత ప్రాంతం లేదా మంత్రిమండలి లేదా రెండింటికీ శాసనసభగా పనిచేసే సంస్థను సృష్టించవచ్చు. 239 వ అధికరణ పరిధిలోకి వచ్చే కేంద్రపాలిత ప్రాంత శాసనసభగా వ్యవహరించే సంస్థను ఎన్నుకోవచ్చు లేదా పాక్షికంగా నామినేట్ చేసి పాక్షికంగా ఎన్నుకోవచ్చు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 13 ప్రకారం 2019 అక్టోబర్ 31 నుంచి ఆర్టికల్ 239 ఏ జమ్మూకశ్మీర్ కేంద్ర పాలిత ప్రాంతానికి వర్తిస్తుంది. ఆర్టికల్ 239 ఎ లోని క్లాజ్ (2) పేర్కొన్నట్లుగా, ఆర్టికల్ 239 ఎ యొక్క క్లాజ్ (1) ద్వారా సూచించబడిన చట్టం ఆర్టికల్ 368 ప్రయోజనాల కోసం రాజ్యాంగ సవరణగా పరిగణించబడదు, అయినప్పటికీ రాజ్యాంగాన్ని సవరించే లేదా సవరించే ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్న ఏదైనా నిబంధనను కలిగి ఉంటుంది. [పేరా 18] [532-GH; 533-A-B]

1.3. ఆర్టికల్స్ 3,4,239 ఏలను కలిపి చదివితే ఈ విషయం అర్థమవుతుంది:- (ఎ) పార్లమెంటు చట్టం చేయడం ద్వారా ప్రస్తుతం ఉన్న రాష్ట్రాన్ని ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలుగా మార్చవచ్చు. (బి) పుదుచ్చేరి, జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు చట్టసభలను ఏర్పాటు చేసే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది. దీని ప్రకారం, జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన

జమ్ముకశ్మీర్ కు శాసన సభ ఉంటుంది. (సి) పుదుచ్చేరి, జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు చట్టబద్ధమైన చట్టాన్ని ఏర్పాటు చేస్తూ పార్లమెంటు చేసిన చట్టం రాజ్యాంగంలోని కొన్ని భాగాలను సవరించే ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్నప్పటికీ, అది ఆర్టికల్ 368 ప్రయోజనాల కోసం రాజ్యాంగ సవరణగా పరిగణించబడదు. [పేరా 19] [533-బి-ఇ]

1.4 జమ్ముకశ్మీర్ యూనియన్ల శాసనసభకు సంబంధించినంత వరకు, ఆర్టికల్ 170 వర్తించదు, ఎందుకంటే ఇది రాష్ట్ర శాసనసభకు మాత్రమే సంబంధించిన ఆరవ భాగంలోని మూడవ అధ్యాయంలో భాగం. కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల చట్టాలకు ఇది వర్తించదు. కారణం సంబంధిత కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల శాసన సభలు ఆర్టికల్ 239 ఎ ప్రకారం పార్లమెంటు చేసిన చట్టం ద్వారా పరిపాలించబడతాయి మరియు పార్ట్ 6 లోని చాప్టర్ 3 లోని నిబంధనల ద్వారా కాదు. ఆర్టికల్ 170 జమ్ముకశ్మీర్ శాసనసభకు వర్తించదు కాబట్టి, జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని కొన్ని అంశాలు, దాని కింద తీసుకున్న చర్యలు ఆర్టికల్ 170 కి, ముఖ్యంగా క్లాజ్(3)కు విరుద్ధంగా ఉన్నాయనే వాదన ప్రధానాంశం స్పష్టంగా తప్పుగా అర్థం చేసుకోబడింది మరియు తిరస్కరించడానికి అర్హమైనది. [పేరా 23] [534-డి-ఎఫ్]

<u>కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ శాసనసభ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన అంశం.</u>

2.1. డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటుకు సంబంధించి గతంలో రెండు చట్టాలు ఉండేవి. మొదటిది డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చట్టం 1962 కాగా, రెండోది డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 1972. రెండు చట్టాల్లోని రాష్ట్రాల నిర్వచనం ప్రత్యేకంగా జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రాన్ని మినహాయించినందున ఈ రెండు చట్టాలు జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించవు. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్-2002 విషయంలోనూ ఇదే జరిగింది. జమ్ముకశ్మీర్ ఆర్పీ చట్టంలోని సెక్షన్ 3 ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటు

ఆవశ్యకతను నిర్దేశించింది. సెక్షన్ 3 లోని సబ్ సెక్షన్ (2)లో పేర్కొన్న వివిధ అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకుని డీలిమిటేషన్ కమిషన్ శాసనసభలోని సీట్లను ఏకసభ్య ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాలకు పంచాలి. జమ్ముకశ్మీర్ చట్టంలోని సెక్షన్ 4-బీ ప్రకారం నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించి డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఉత్తర్వులు జారీ చేసి ప్రచురించవచ్చు. వాస్తవానికి అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ఉత్తర్వు 1995 జారీ చేయబడింది, ఇది జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తిస్తుంది. [పేరా 24] [534-G-H; 535-A-B]

2.2. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (5) ప్రకారం 1995 నాటి డీలిమిటేషన్ ఆర్డర్ ను మూడో షెడ్యూలులో పొందుపరిచిన విధంగా సవరించారు. సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (3)లో పొందుపరిచిన విధంగా మొత్తం 107 అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలకు గాను ప్రస్తుతమున్న 83 అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలకు సంబంధించి 1995 నాటి డీలిమిటేషన్ ఆర్డర్ చేసిన అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజనలో చేసిన సవరణల వివరాలను థర్డ్ షెడ్యూల్ లో పొందుపరిచారు . పాక్ ఆక్రమిత ప్రాంతంలోని 24 నియోజకవర్గాలను డీలిమిటేషన్ ఆర్డర్ పరిధిలోకి తీసుకురాలేదు. సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (5) ప్రకారం జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంత శాసనసభలోని 83 నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను మూడో షెడ్యూల్ రూపంలో పొందుపరిచి కొత్త 83 నియోజకవర్గాల్లో చేర్చిన ప్రాంతాల సరిహద్దులను నిర్ణయించారు. [పేరా 25] [535-డి-ఎఫ్]

2.3 జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని ఐదో భాగం నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించింది. సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (ఎ) ప్రకారం డీలిమిటేషన్ యాక్ట్-

2002 లోని నిబంధనలను 2019 అక్టోబర్ 31 నుంచి కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్కు వర్తింపజేశారు. [పేరా 26] [535-ఎఫ్-జి]

2.4 జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం ప్రకారం కేంద్ర పాలిత ప్రాంతంలోని 83 నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (5)లో పొందుపరిచిన విధంగా మూడో షెడ్యూల్ లో చేర్చారు. సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ఆదేశానుసారం కేంద్రపాలిత ప్రాంత శాసనసభల్లో మొత్తం సీట్ల సంఖ్యను 107 నుంచి 114 కు పెంచాల్సి ఉంది. అందువల్ల, పాకిస్తాన్ ఆక్రమిత ప్రాంతాల నుండి 24 స్థానాలను మినహాయించడం ద్వారా, సీట్లను 83 నుండి 90 కి పెంచాలని ఆదేశం ఉంది. పైన పేర్కొన్న విధంగా సీట్ల సంఖ్యను పెంచడానికి, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని 900 నియోజకవర్గాలుగా విభజించడానికి మరియు షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు కేటాయించాల్సిన సీట్ల సంఖ్యను నిర్ణయించడానికి డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ చేపట్టాల్సిన అవసరం ఉంది. సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను ఎన్నికల సంఘం చేపట్టవచ్చు. అయితే, సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం ప్రకారం 2002 డీలిమిటేషన్ చట్టం కింద ఏర్పాటు కానున్న డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ద్వారా నియోజకవర్గాల పునర్విభజన చేపట్టాలని పేర్కొంది. సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం కొత్తగా ఏర్పాటు చేసిన నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) కొత్తగా ఏర్పాటు చేసిన నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు అవకాశం కల్పిస్తుంది. రిజర్వేషన్లు కల్పించడం ఎన్నికల కమిషన్ ద్వారా చేపట్టవచ్చు. అయితే సెక్షన్ 62 ఉద్దేశం ఏమిటంటే డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 ప్రకారం ఏడీ కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేస్తే సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజులు (ఎ) నుంచి (సి) వరకు కల్పించిన ప్రక్రియను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ నిర్వహిస్తుంది. అయితే సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను

సూచిస్తుంది. కానీ, సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ఉద్దేశం ఏమిటంటే, పునర్విభజన అంటే కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతంలో 90 నియోజకవర్గాలను సృష్టించడం. అందువల్ల సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ద్వారా పునఃసమీకరణ ప్రక్రియ సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) కింద డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ తప్ప మరేమీ కాదు. [పేరా 27] [539-ఎ-ఎఫ్]

2.5. పునర్విభజన చట్టం 2002 లోని నిబంధనలు పునర్విభజన అంటే ఏమిటో సూచిస్తున్నాయి. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (బి) ప్రకారం 2001 సంవత్సరాన్ని కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ శాసనసభకు సంబంధించి 2011 సంవత్సరంగా పరిగణిస్తారు. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లోని సెక్షన్ 9 ప్రకారం డీలిమిటేషన్లు నిర్వహించే నిర్దిష్ట అధికారాన్ని డీలిమిటేషన్ కమిషన్ కు కల్పించారు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (బి) ప్రకారం డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లోని సెక్షన్ 9 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లో కనిపించే 2001 సంవత్సరాన్ని 2011 గా చదవాల్సి ఉంటుంది. అందువల్ల, 2020 మార్చి 6 నాటి ఉత్తర్వు ప్రకారం ఏర్పాటు చేసిన డీలిమిటేషన్ కమిషన్లు 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్విభజన లేదా పునర్విభజన ప్రక్రియను చేపట్టాల్సి వచ్చింది, ఎందుకంటే 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పూర్వపు నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ప్రక్రియ జరగలేదు. పైన పేర్కొన్న కారణాల వల్ల, 2011 గణాంకాల ఆధారంగా కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని 90 నియోజకవర్గాలుగా విభజించే ప్రయోజనాల కోసం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చేపట్టిన నియోజకవర్గాల పునర్విభజన/పునర్వ్యవస్థీకరణలో చట్టవిరుద్ధం ఏమీ లేదు. [పేరాస్ 28 మరియు 29] [539-G; 540-D-E; 541-F-H; 542-A]

2.6. 1950 నాటి ఆర్పీ చట్టంలోని మొదటి షెడ్యూలులో షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు రిజర్వేషన్లు లేకుండా ఉమ్మడి జమ్మూకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి మొత్తం 6 సీట్లు కేటాయించారు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని సెక్షన్ 10 ప్రకారం ఉమ్మడి రాష్ట్రానికి కేటాయించిన 6 సీట్లలో 5 స్థానాలను కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్కు, ఒకటి కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన లడఖ్కు కేటాయిస్తారు. 1976 నాటి పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ఉత్తర్వు 1976 ను ఈ చట్టంలోని రెండో షెడ్యూలులో పొందుపరిచిన విధంగా సెక్షన్ 11 లో పొందుపరిచారు. ఈ విధంగా కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ లోని ఐదు పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాలు, లద్దాఖ్ లోని ఒక నియోజక వర్గాన్ని రెండో షెడ్యూల్ లో పొందుపరిచిన సెక్షన్ 11 ద్వారా పునర్విభజన చేశారు. [పేరా 30] [542-బి-డి]

2.7. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (సి) ప్రకారం శాసనసభ సీట్ల సంఖ్య పెరుగుదలను పరిగణనలోకి తీసుకుని, సరిహద్దులలో సర్దుబాట్లు, ప్రతి కేంద్ర పాలిత ప్రాంతంలోని పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పరిధిని ఎన్నికల కమిషన్ వివరించవచ్చు. సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (3) ప్రకారం తదుపరి కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లో సెక్షన్ 11 లో పేర్కొన్న నియోజకవర్గాలను నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చేపట్టాలి. అందువల్ల సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (3)లో ప్రస్తావించిన విధంగా సరిహద్దుల సర్దుబాటు, సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లో పొందుపరిచిన విధంగా పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల విస్తీర్ణాన్ని వివరించడం. శాసనసభలోని 90 నియోజకవర్గాల పునర్విభజన/డీలిమిటేషన్ ఆవశ్యకతల ఫలితంగా ఇది అవసరమైంది. అందువల్ల డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చేపట్టిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన/పునర్విభజనలో ఎలాంటి అక్రమాలు జరగలేదు. [పేరా 31] [542-ఇ-జి]

<u>2020 మార్చి 6 నోటిఫికేషన్ ద్వారా డీలిమిటేషన్ కమిషన్ల నియామకానికి చట్టబద్ధత</u>

3.1. డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేస్తూ **2020** మార్చి **6** న జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్ లో జమ్మూకశ్మీర్ లోని అసెంబ్లీ, పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ప్రక్రియను డెలిమిటేషన్ కమిషన్ చేపట్టాల్సి ఉండగా, సెక్షన్ **62** లోని సబ్ సెక్షన్ **(2)**, **(3)**లో పొందుపరిచిన పునర్విభజన ప్రక్రియను ఇది సూచిస్తుంది. శాసనసభ **83** నుండి **90** వరకు ఉంది. అంతేకాక, **2002** పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ **62** లోని సబ్ సెక్షన్ **(1)** క్లాజ్ (బి) ప్రకారం **2011** జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్విభజన చేయాల్సిన అవసరం ఉంది. **[పేరా 32][542-హెచ్; 542-హెచ్;**

3.2. డీలిమిటేషన్ చట్టం **2002** ప్రకారం ఒక డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ను మాత్రమే ఏర్పాటు చేయాలని, ఒకటి కంటే ఎక్కువ కాకుండా ఏర్పాటు చేయాలని పేర్కొంది. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ **2002** ను తొలిసారిగా **2019** అక్టోబర్ **31** నుంచి జమ్మూకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తింపజేశారు. **1962**, **1972** నాటి డీలిమిటేషన్ చట్టాలు కూడా జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించవు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టం ప్రకారం **2002** నాటి పునర్విభజన చట్టంలోని నిబంధనలను జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి వర్తింపజేయడమే కాకుండా, కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన శాసనసభ, పార్లమెంటు నియోజకవర్గాల పునర్విభజన తప్పనిసరి కర్తవ్యాన్ని సెక్షన్ **62** లోని సబ్ సెక్షన్లు **(2)**, **(3)** ద్వారా డీలిమిటేషన్ కమిషన్ కు అప్పగించారు. **2019** అక్టోబర్ **31** వరకు, డీలిమిటేషన్ చట్టం, **2002** ప్రకారం జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్ర / కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాలకు డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటు చేయబడలేదు, ఎందుకంటే ఈ చట్టం అప్పటి వరకు జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించదు. **[పేరా 33] [544-డి-ఇ]**

3.3. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ **2002** లోని సెక్షన్ **10** లోని సబ్ సెక్షన్ **(6)**లో 'ప్రయత్నం' అనే పదాన్ని వాడారు. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, **2002** లోని సెక్షన్ **10** ఎ ప్రకారం సెక్షన్ **10** లోని సబ్ సెక్షన్ **(6)** కింద నిర్ణయించిన **31** జూలై **2008** కాలపరిమితి పవిత్రమైనది కాదని సూచిస్తుంది, ఎందుకంటే ఇది కొన్ని పరిస్థితులలో ఒక రాష్ట్రంలో డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను వాయిదా వేసే అధికారాన్ని గౌరవ రాష్ట్రపతికి ఇస్తుంది. అందువల్ల సెక్షన్ **10** లోని సబ్ సెక్షన్ **(6)**లో ఇచ్చిన కాలపరిమితి తప్పనిసరి కాదు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం ద్వారా డీలిమిటేషన్ చట్టంలోని సెక్షన్ **2(ఎఫ్)**ను సవరిస్తూ, సెక్షన్ **10** లోని సబ్ సెక్షన్ **(6)**ను సవరించలేదు. అయితే జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని సెక్షన్ **62** లోని సబ్ సెక్షన్లు **(2), (3)**లో ప్రతిబింబించేలా శాసనసభ ఉద్దేశం స్పష్టంగా ఉంది. **2011** జనాభా లెక్కల ఆధారంగా సెక్షన్ **62** లోని సబ్ సెక్షన్లు **(2), (3)** ప్రకారం పునర్నిర్మాణ బాధ్యతను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ కు అప్పగించడం వల్ల **2008** జూలై చివరి నాటికి ఈ ప్రక్రియను పూర్తి చేయాల్సిన అవసరం లేకుండా కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ కు డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ప్రభావితం చేయదని చట్టసభలు భావిస్తున్నాయి. సెక్షన్ **62** లోని సబ్ సెక్షన్లు **(2), (3)**లోని నిబంధనలను చట్టసభల ఉద్దేశాన్ని అమలు చేసే విధంగా అర్థం చేసుకోవాలి. విభజన చట్టం, **2002** లోని సెక్షన్ **10** లోని సబ్ సెక్షన్ **(6)**లో కల్పించిన కాల పరిమితిని సవరించడంలో శాసనసభ విఫలమైనందున, కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్ర ప్రభుత్వానికి డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ను నియమించే అధికారం లేదని భావిస్తే, జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని సెక్షన్ **62** లోని నిబంధనలు నిర్వీర్యం అవుతాయి. ఒక శాసనాన్ని దానిలోని కొన్ని నిబంధనలను నిర్వీర్యం చేసే విధంగా వ్యాఖ్యానించలేము. ఒక శాసనాన్ని ఆచరణలో పెట్టే విధంగా అర్థం చేసుకుని అర్థం చేసుకోవాలి. అందువల్ల డీలిమిటేషన్ యాక్ట్

2002 లోని సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (6) ఆధారంగా చేసిన వాదనను తిరస్కరించాల్సి ఉంటుంది. [పేరా 34] [544-H; 545-A-E]

3.4. రాజ్యాంగంలోని 2, 3 అధికరణలు కొత్త రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలను ఏర్పాటు చేయడానికి పార్లమెంటుకు వీలు కల్పిస్తాయి. తదనుగుణంగా.. రెండు కొత్త కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు ఏర్పడ్డాయి. రెండు కొత్త కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలను ఏర్పాటు చేసిన జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టం నియోజకవర్గాల పునర్విభజన పాత్రను డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 ప్రకారం డెలిమిటేషన్ కమిషన్ కు కేటాయిస్తుంది.రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 4 ప్రకారం కొత్త రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ఏర్పాటుకు ఆర్టికల్ 3 ప్రకారం రూపొందించిన చట్టంలో ఇలాంటి నిబంధనలను పొందుపర్చడానికి పార్లమెంటుకు అనుమతిస్తుంది. అటువంటి చట్టంలో పార్లమెంటులో మరియు అటువంటి చట్టం ద్వారా ప్రభావితమైన రాష్ట్రం లేదా రాష్ట్రాల శాసనసభలో ప్రాతినిధ్యానికి సంబంధించిన నిబంధనలు కూడా ఉండవచ్చు. కాబట్టి, ఆర్టికల్ 3 కింద చేసిన అటువంటి చట్టం కొత్తగా ఏర్పడిన రాష్ట్రాలు లేదా కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లోని నియోజకవర్గాలను డెలిమిటేషన్ కమిషన్ ద్వారా తిరిగి సర్దుబాటు చేయడానికి ఎల్లప్పుడూ వీలు కల్పిస్తుంది. అందువల్ల 2020 మార్చి 6 న జారీ చేసిన ఉత్తర్వుల ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటులో ఎలాంటి అక్రమాలు జరగలేదు. [పేరా 35] [545-F-H; 546-ఎ]

3.5. 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం, ఈ కోర్టుకు రిటైర్డ్ న్యాయమూర్తిగా ఉన్న డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఛైర్పర్సన్ నియామకం ఏడాది కాలానికి ఉంది. మార్చి 3, 2021 నాటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం, ఈ వ్యవధిని రెండు సంవత్సరాల వరకు పొడిగించారు. 2022 ఫిబ్రవరి 21 న జారీ చేసిన మూడో నోటిఫికేషన్ నాటికి ఆ రెండేళ్ల వ్యవధిని రెండేళ్లు, రెండు నెలలకు

పెంచారు. ఒకసారి డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటైన తర్వాత డీలిమిటేషన్/రీడిజైనింగ్ పని పూర్తయ్యే వరకు చైర్మన్ నియామక కాలాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం పొడిగిస్తే తప్పేమీ లేదు. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లో ఛైర్ పర్సన్ నియామకంపై నోరు మెదపడం లేదు. [పేరా 36] [546-బి-సి]

<u>మార్చి 6, 2020 నాటి నోటిఫికేషన్ పరిధి నుంచి ఈశాన్య రాష్ట్రాలను మినహాయించడం</u>

4.1. 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అస్సాం, మణిపూర్, నాగాలాండ్ రాష్ట్రాలను పునర్విభజన కమిషన్ల పరిధి నుంచి మినహాయిస్తూ 2021 మార్చి 31 న జారీ చేసిన రెండో నోటిఫికేషన్లోని కొంత భాగాన్ని మరో సవాలు చేశారు. భారత ప్రభుత్వ హోం వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖకు చెందిన డిప్యూటీ సెక్రటరీ (ఎన్ఈ-3) 2021 ఫిబ్రవరి 22 న జారీ చేసిన లేఖపై కేంద్ర ప్రభుత్వం దాఖలు చేసిన కౌంటర్ అఫిడవిట్లో పేర్కొంది. 2002 జూలై 12 న రిటైర్డ్ న్యాయమూర్తి అధ్యక్షతన ఏర్పాటైన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ నాలుగు ఈశాన్య రాష్ట్రాలైన అస్సాం, అరుణాచల్ ప్రదేశ్, మణిపూర్, నాగాలాండ్ మినహా మొత్తం దేశానికి సంబంధించి డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను పూర్తి చేసిందని కౌంటర్ అఫిడవిట్ లోని 5, 6 పేరాల్లో పేర్కొన్నారు. భద్రతా కారణాల దృష్ట్యా ఈ నాలుగు రాష్ట్రాల పునర్విభజనను వాయిదా వేసినట్లు పేర్కొన్నారు. 2002 నాటి డెలిమిటేషన్ చట్టంలోని సెక్షన్ 10 ఏ ఈ కోర్సును అనుసరించడానికి అనుమతించింది. 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్లో ఈ నాలుగు రాష్ట్రాలు భాగమైనప్పటికీ, ఈశాన్య రాష్ట్రాల్లో డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియకు సంబంధించి ఈ కోర్టుతో పాటు మణిపూర్ హైకోర్టులో అనేక పిటిషన్లు పెండింగ్లో ఉన్నాయని, కోర్టు కేసుల్లో, ఈ రాష్ట్రాలకు సంబంధించి 2001 జనాభా లెక్కల్లో వ్యత్యాసాలు ఎత్తిచూపినట్లు 2021 ఫిబ్రవరి 22 నాటి

లేఖలో పేర్కొన్నారు. వాస్తవానికి ఈ వ్యత్యాసాలకు సంబంధించి పలుమార్లు నోటీసులు జారీ చేసినట్లు చెబుతున్నారు. అందువల్ల, నాలుగు ఈశాన్య రాష్ట్రాల్లో డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను పొడిగించడానికి ఇది అనుకూలంగా ఉండకపోవచ్చని పేర్కొంటూ కాంపిటెంట్ అథారిటీ ఆమోదంతో ఆ లేఖను జారీ చేశారు. అందువల్ల 2020 మార్చి 6న జారీ చేసిన తొలి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం ఏర్పాటైన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చైర్మన్ పదవీ కాలం 2021 మార్చి 5తో ముగియనుంది. పైన పేర్కొన్న లేఖను దృష్టిలో ఉంచుకుని, 2021 మార్చి 3 నాటి రెండో నోటిఫికేషన్ ద్వారా చైర్మన్ పదవీకాలాన్ని మరో ఏడాది పొడిగిస్తూ, పైన పేర్కొన్న నాలుగు రాష్ట్రాలను మినహాయించారు. అందువల్ల, వాస్తవానికి, 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం ఏర్పడిన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ కాలపరిమితిని జమ్మూ కాశ్మీర్ కేంద్ర భూభాగానికి సంబంధించి మాత్రమే ఒక సంవత్సరం పొడిగించారు. మూడో నోటిఫికేషన్ ద్వారా కాలపరిమితిని మరో రెండు నెలలు పొడిగించారు. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002లోని సెక్షన్ 10ఏ ప్రకారం డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను కొన్ని ఆకస్మిక పరిస్థితుల్లో వాయిదా వేసుకోవచ్చు. అంతేకాక, రాజ్యాంగం ప్రకారం కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూ కాశ్మీర్ యొక్క స్థానం మరియు స్థితి నాలుగు ఈశాన్య రాష్ట్రాల కంటే పూర్తిగా భిన్నంగా ఉంటుంది. 2002 డీలిమిటేషన్ చట్టంలోని సెక్షన్లు 4, 9లను సవరించి 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్విభజన చేపట్టాలని సూచించింది. ఈశాన్య రాష్ట్రాల విషయానికొస్తే అలాంటి సవరణలేవీ లేవు. అందువల్ల, రెండు అసమానతలను సమానంగా పరిగణించలేము. అందువల్ల ఆర్టికల్ 140తో సహా రాజ్యాంగ నిబంధనల ఉల్లంఘనపై ఆధారపడిన వాదనను తిరస్కరించాలి. [పేరా 37] [546-D-H; 547-A-E]

4.2. 2020 మార్చి 6న జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్లను సవాలు చేస్తూ 2022 మార్చి 28న ప్రస్తుత పిటిషన్ దాఖలు చేయడం ఆలస్యమైందని, ఆ జాప్యానికి సరైన వివరణ లేదని సొలిసిటర్

జనరల్ చేసిన వాదనలో చాలా వాస్తవం ఉంది. అంతేకాకుండా 2022 మార్చి 14న ముసాయిదా ఉత్తర్వులను కూడా ప్రచురించడంతో 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ను గణనీయంగా అమలు చేశారు. [పేరా 39] [548-బి]

4.3. సీట్ల సంఖ్యను 107 నుంచి 114కు పెంచడాన్ని సవాలు చేయాలని రిట్ పిటిషన్ లో మొదటి పిటిషన్ దాఖలైంది. సెక్షన్ 60లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ద్వారా ఈ ప్రతిపాదన చేశారు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని ఏ నిబంధన చట్టబద్ధతను సవాలు చేయకుండా సీట్ల సంఖ్యను పెంచే చట్టం భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 81, 82, 170, 330, 332లను ఉల్లంఘించడమేనని వాదించింది. ఆర్టికల్ 81 ప్రజా సభ కూర్పులకు సంబంధించినది. ఆర్టికల్ 82 జనాభా లెక్కల తర్వాత పార్లమెంటు సభ సీట్ల పునర్విభజన, కేటాయింపుల గురించి, ఆర్టికల్ 170 రాష్ట్రాల చట్టసభలకు సంబంధించింది. ఈ నిబంధనలేవీ ఏ కేంద్రపాలిత ప్రాంత శాసనసభకు సంబంధించినవి కావు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 330 ప్రకారం షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు ప్రజాసభలో సీట్లను కేటాయిస్తారు. ఆర్టికల్ 332 ప్రకారం రాష్ట్రాల శాసన సభల్లో షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్లను కేటాయిస్తారు. ఈ రెండు నిబంధనలు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల అసెంబ్లీకి సీట్ల కేటాయింపుకు సంబంధించినవి కావు. ఏదేమైనా, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల చట్టసభలలో షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్ల రిజర్వేషన్ కోసం ఆర్టికల్ 332 వర్తింపజేయవచ్చని భావించినప్పటికీ, ఆర్టికల్ 332 కింద ఇచ్చిన ఫార్ములా ప్రకారం రిజర్వేషన్లు కొనసాగినంత కాలం శాసనసభలో మొత్తం సీట్ల సంఖ్యను పెంచే చర్య ఆర్టికల్ 332 ను ఎలా ఉల్లంఘిస్తుందో చూపించబడలేదు. [పేరా 40] [548-సి-ఎఫ్]

4.4. కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ శాసనసభలో **114** సీట్లకు చేసిన ప్రతిపాదన చట్టవిరుద్ధమని మరో వాదన వినిపిస్తోంది. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ **60** లోని సబ్ సెక్షన్ **(1)** చెల్లుబాటుకు ఎలాంటి సవాలు లేనందున ఈ సమర్పణలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అవసరం లేదు.**[పేరా 41][548-జి]**

4.5. ఎన్నికల సంఘం ప్రచురించిన **2008** డీలిమిటేషన్ ఉత్తర్వులను కొట్టిపారేయలేమని మరో వాదన వినిపించింది. జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి **1976, 1995** నాటి పార్లమెంటరీ, అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ఉత్తర్వుల ద్వారా చేసిన పార్లమెంటరీ, శాసనసభ నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను ఇది పునఃసమీక్షిస్తుందని ఈ ఉత్తర్వును పరిశీలిస్తే తెలుస్తున్నది. **1976, 1995** నాటి రెండు ఉత్తర్వులను జమ్మూకశ్మీర్ చట్టంలోని రెండు, మూడో షెడ్యూళ్లలోని సెక్షన్లు **11(4), 14(5)** ద్వారా సవరించారు. అందువల్ల, వాదనను తిరస్కరించాలి. **[పేరా 42] [548-H; 549-A-B]**

4.6. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ **62** లోని సబ్ సెక్షన్ **(1)**లోని క్లాజ్ **(బి)** డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ **2002** ను మరింత సవరించి డీలిమిటేషన్ చట్టంలో కనిపించే పదాలు, గణాంకాలను **'2011** లో జరిగిన జనాభా గణన'గా పరిగణించాలని పేర్కొన్న విషయాన్ని పిటిషనర్లు విస్మరించారు. కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ కు **2001** లో డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ **2002** లోని సెక్షన్ **9** లోని సబ్ సెక్షన్ **(1)**లో **2011** సంవత్సరానికి బదులుగా **2011** నాటికి ప్రజాసభలో సీట్ల పంపిణీని, శాసనసభకు కేటాయించిన సీట్లను **2011** జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్వ్యవస్థీకరించాల్సి ఉంటుంది. **2011** లో నిర్వహించారు. సెక్షన్ **63** ప్రభావం ఏమిటంటే, **2011** జనాభా లెక్కల ఆధారంగా రీడిజైనింగ్ / డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ పూర్తయిన తర్వాత, **2026** తరువాత తీసుకున్న మొదటి జనాభా గణన యొక్క సంబంధిత గణాంకాలు

లభించే వరకు వాటిని స్తంభింపజేస్తారు. అందువల్ల 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లోని సీట్ల పునర్విభజన/పునర్విభజన ప్రక్రియను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చేయాల్సి ఉంది. సెక్షన్ 63 ప్రకారం 2026 తర్వాత జరిగిన జనాభా లెక్కల నుంచి గణాంకాలు వెలువడిన తర్వాతే తదుపరి సవరణలు చేపట్టవచ్చు. [పేరా 43] [549-సి-ఇ]

4.7. ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్విభజన చట్టం- 2014 లోని అంశాలను మాత్రమే పరిగణనలోకి తీసుకున్నందున అటార్నీ జనరల్ అభిప్రాయంపై ఆధారపడటం సరికాదు. ఆర్టికల్ 170 నేపథ్యంలో తెలంగాణలో నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించి లోక్సభలో గౌరవ మంత్రి ఇచ్చిన సమాధానంపై పిటిషనర్లు ఆధారపడలేరు. ఏదేమైనా, ఈ అభిప్రాయం మరియు గౌరవనీయ మంత్రి ఇచ్చిన సమాధానాలు జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం యొక్క వివరణతో ఎటువంటి సంబంధం కలిగి ఉండవు. [పేరా 44][549-FG]

4.8. కొత్తగా ఏర్పడిన జమ్ముకశ్మీర్ యూనియన్ల కోసం చేపట్టిన కసరత్తు ఉత్తర ప్రదేశ్ పునర్విభజన చట్టం 2000, ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్విభజన చట్టం 2014 ఆధారంగా చేపట్టలేదని పిటిషనర్లు అస్పష్టమైన ప్రయత్నం చేశారు. 2001 సంవత్సరాన్ని 2011 తో భర్తీ చేయడం ద్వారా కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు వర్తింపజేసే డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లోని నిబంధనలను సవరించిన జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (బి)ను ఈ రెండు చట్టాల్లోనూ పొందుపర్చలేదు. [పేరా 45] [549-G-H; 550-A]

4.9. పిటిషనర్లు లేవనెత్తిన వాదనల్లో ఏ మాత్రం వాస్తవం లేదు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 లోని క్లాజులు (1), (3) ప్రకారం 2019 సంవత్సరంలో చేసిన అధికార వినియోగం చెల్లుబాటు అవుతుందని తీర్పుల్లో పేర్కొన్నారు. ఈ అధికారాలను ఉపయోగించడం యొక్క

చెల్లుబాటు అంశం ఈ కోర్టు ముందు పెండింగ్ లో ఉన్న పిటిషన్ల అంశం. అందువల్ల, ఈ కోర్టు చెల్లుబాటు సమస్యను పరిష్కరించలేదు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 లోని క్లాజులు (1), (3) ప్రకారం అధికారాల వినియోగానికి అధికారం ఇచ్చినట్లుగా ఈ తీర్పులో పేర్కొన్న ఏదీ పరిగణించబడదు. [పేరా 46] [550-బి-సి]

ఇంజనీరింగ్ కామ్గర్ యూనియన్ వర్సెస్ ఎలక్ట్రో స్టీల్ కాస్టింగ్, 2004 (6) ఎస్సిసి 36; మంగళ్ సింగ్ & ఏఎన్నార్. v. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా, 1967 (2) SCR 109; మేఘరాజ్ కొఠారి వర్సెస్ డీలిమిటేషన్ కమిషన్ & ఓఆర్ఎస్, 1967 (1) ఎస్సిఆర్ 400 - సూచించబడింది.

<u>కేస్ లా రిఫరెన్స్</u>

2004 (6) SCC 36 పేరా 9(g) కు సూచించబడింది

1967 (2) SCR 109 పేరా 9 (r) కు సూచించబడింది

1967 (1) SCR 400 పేరా 10(f) కు సూచించబడింది

సివిల్ ఒరిజినల్ పరిధి: రిట్ పిటిషన్ (సివిల్) నెం.237 ఆఫ్ 2022.

(భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం)

రవిశంకర్ జంధ్యాల, సీనియర్ అడ్వకేట్, సన్నీ కుమార్, శ్రీరామ్ పి., పిటిషనర్ల తరపున అడ్వకేట్.

తుషార్ మెహతా, ఎస్జీ, కేఎం నటరాజ్, ఏఎస్జీ, శైలేష్ మడియాల్, కాను అగర్వాల్, నీలా కేదార్ గోఖలే, సౌరవ్ రాయ్, నకుల్ చెంగప్ప కేకే, ఆకృతి ఎ మనుబర్వాలా, పార్థ్ అవస్థి, వైభవ్

సబర్వాల్, సుధాంశు ప్రకాశ్, శ్రీమతి వినాయక ఎస్ పండిట్, రాజన్ పర్మార్, అక్షయ్ కుమార్, అరవింద్ కుమార్ శర్మ, గుర్మీత్ సింగ్ మక్కర్, శ్రీమతి తరుణేష్ శర్మ, శ్రీమతి తరుణుమౌలి ప్రసాద్.

కోర్టు తీర్పును అభయ్ ఎస్.ఓకా, జె.

1. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 కింద ఈ రిట్ పిటిషన్లో ప్రధాన సవాలు డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 నిబంధనల ప్రకారం జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి డీలిమిటేషన్ కమిషన్ను ఏర్పాటు చేసే చర్య చట్టబద్ధత, చెల్లుబాటు, అందువల్ల కమిషన్ చేపట్టిన డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ.

సంబంధిత వాస్తవాలు

2. రాజ్యాంగ (జమ్ముకశ్మీర్ కు దరఖాస్తు) ఉత్తర్వు-2019 ను 2019 ఆగస్టు 5 న భారత రాష్ట్రపతి జారీ చేశారు. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 లోని క్లాజ్ (1) ద్వారా సంక్రమించిన అధికారాలను ఉపయోగించి ఈ ఉత్తర్వులు జారీ అయ్యాయి. అందువల్ల ఎప్పటికప్పుడు సవరించిన రాజ్యాంగంలోని అన్ని నిబంధనలు జమ్మూకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి సంబంధించి వర్తిస్తాయని, ఆ ఉత్తర్వుల్లో పేర్కొన్న విధంగా ఆర్టికల్ 367 లో చేసిన మార్పులకు లోబడి ఉండాలని ఉత్తర్వుల్లో పేర్కొన్నారు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 లోని క్లాజ్ (3)లోని క్లాజ్ (3)లోని 'రాష్ట్ర రాజ్యాంగ సభ'ను 'రాష్ట్ర శాసనసభ'గా చదవాలని పేర్కొంటూ ఆర్టికల్ 367 లో క్లాజ్ (4)ను చేర్చారు. 2019 ఆగస్టు 6 న, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 యొక్క క్లాజ్ (3) కింద సిఓ నెం.273 ను కలిగి ఉన్న ఒక ప్రకటనను గౌరవనీయ భారత రాష్ట్రపతి పార్లమెంటు ఆమోదించడంపై చేశారు, దీని ద్వారా ఆర్టికల్ 370 యొక్క అన్ని అంశాలు అమలులో ఉండవని ప్రకటించారు.

3. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం, 2019 (సంక్షిప్తంగా 'జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం') రూపొందించబడింది, ఇది జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రాన్ని రెండు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలుగా విభజించడం ద్వారా ఏర్పాటు చేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. జమ్మూకశ్మీర్ రాష్ట్రంలోని కార్గిల్, లేహ్ జిల్లాలను కలుపుతూ కొత్త కేంద్రపాలిత ప్రాంతంగా లడఖ్ ఏర్పడింది. జమ్మూ కాశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతం (సంక్షిప్తంగా, కార్గిల్ మరియు లేహ్ జిల్లాలు మినహా మిగిలిన జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రాన్ని కలిగి ఉంది. జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం 2019 అక్టోబర్ 31 నుండి అమల్లోకి వచ్చింది. సెక్షన్ 13 ప్రకారం గతంలో కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన పుదుచ్చేరికి మాత్రమే వర్తించే ఆర్టికల్ 239ఏ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి కూడా వర్తిస్తుంది. ఆర్టికల్ 239ఏ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి శాసనసభను ఏర్పాటు చేసే అధికారాన్ని పార్లమెంటుకు కల్పించింది.

4. జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించని డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002ను జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 ద్వారా కొత్తగా ఏర్పడిన జమ్మూకశ్మీర్ కేంద్రానికి కూడా వర్తింపజేశారు. కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్తో పాటు అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అసోం, మణిపూర్, నాగాలాండ్ రాష్ట్రాల్లో అసెంబ్లీ, పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన కోసం 2002 మార్చి 6న కేంద్ర ప్రభుత్వాలు డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002లోని సెక్షన్ 3 కింద డీలిమిటేషన్ కమిషన్ను ఏర్పాటు చేశాయి. ఈ కమిషన్ కు ఈ కోర్టు రిటైర్డ్ న్యాయమూర్తి నేతృత్వం వహించారు. ఎన్నికల కమిషనర్, రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్లను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఎక్స్ అఫీషియో సభ్యులుగా నియమించారు. చైర్పర్సన్ల నియామక కాలపరిమితిని ఏడాదిగా నిర్ణయించారు. అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అస్సాం, మణిపూర్, నాగాలాండ్ రాష్ట్రాలను డీలిమిటేషన్ పరిధి నుంచి తొలగించి 2020 మార్చి 6న జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్ను 2021 మార్చి 3న జారీ Commission.By, చైర్పర్సన్ పదవీకాలాన్ని రెండేళ్లు పొడిగించారు. 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ను సవరించి 2022

ఫిబ్రవరి 21 నాటి నోటిఫికేషన్ ద్వారా చైర్పర్సన్ పదవీ కాలం రెండేళ్లు, రెండు నెలలు ఉంటుందని పేర్కొంది.

5. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం జమ్మూకశ్మీర్ శాసనసభలో సీట్ల సంఖ్యను 107 నుంచి 114 కు పెంచాలి. సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (4) ప్రకారం జమ్మూకశ్మీర్ లోని యూనియన్ భూభాగంలోని శాసనసభలో 24 స్థానాలు ఖాళీగా ఉంటాయని, అసెంబ్లీ మొత్తం సభ్యత్వాన్ని లెక్కించడానికి పరిగణనలోకి తీసుకోరాదని పేర్కొంది.

అభ్యర్థనలు[మార్చు]

6. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 ను ప్రస్తావిస్తూ దాఖలైన పిటిషన్లో చాలా విస్తృతమైన, విస్తృతమైన ప్రార్థనలు జరిగాయి. కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ శాసనసభలో సీట్ల సంఖ్య పెంపునకు సంబంధించిన నిబంధన మొదటిది. అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అస్సాం, మణిపూర్, నాగలాండ్ రాష్ట్రాలను ఈ చట్టం పరిధి నుంచి తొలగించడం ద్వారా 2020 మార్చి 6 న జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్లో మార్పులు చేయడం రెండోది.

డీలిమిటేషన్ కమిషన్.. మూడో సవాలు 2020 మార్చి 6 న జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్ ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటు చేయడమే. పార్లమెంటరీ, అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ఉత్తర్వు, 2008 (సంక్షిప్తంగా "డీలిమిటేషన్ ఆర్డర్ ఆఫ్ 2008") భారత ఎన్నికల కమిషన్ జారీ చేసిన తరువాత, ప్రస్తుత డీలిమిటేషన్ కమిషన్ రద్దు చేయబడిందని, అందువల్ల కొత్త డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటు చేయడం అనుచితం మరియు చట్టవిరుద్ధం అనే కారణంతో ఈ సవాలు ఉంది. 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం భారత ఎన్నికల కమిషన్ (సంక్షిప్తంగా, 'ఎన్నికల కమిషన్' అధికార పరిధిని ఆక్రమించడం ద్వారా డీలిమిటేషన్ కమిషన్లను నియమించారని,

అందువల్ల, డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటు జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్లు (2) మరియు (5) నిబంధనలకు విరుద్ధంగా ఉందని పిటిషనర్లు వాదించారు. ఆర్టికల్ 170 లోని క్లాజ్ (3)తో పాటు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14, 19, 21 లను ఉల్లంఘించారనే కారణంతో డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటును సవాలు చేస్తున్నారు.

7. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 ని రద్దు చేయాలని పిటిషనర్లు కోరడం లేదని పిటిషనర్ల తరపు సీనియర్ న్యాయవాది రవిశంకర్ జంధ్యాల చేసిన వాదనను 2022 మే 13 న ఈ కోర్టు రికార్డు చేసింది. ఈ ప్రకటన దృష్ట్యా.. ప్లీడింగ్ లలో ఆ దిశగా చేసిన కొన్ని ఆరోపణలను ఉపేక్షించరాదని ఈ కోర్టు అభిప్రాయపడింది. 2020 మార్చి 3, 2022 ఫిబ్రవరి 21 తేదీల నాటి నోటిఫికేషన్ల ద్వారా సవరించిన 6 మార్చి 2020 నాటి నోటిఫికేషన్కు అనుగుణంగా డీలిమిటేషన్లకు సంబంధించి చేపట్టిన కసరత్తును సవాలు చేస్తూ ఈ హైకోర్టు పేర్కొంది.

8. ఈ రిట్ పిటిషన్ పెండింగ్లో ఉన్న సమయంలో 2022 మే 5 న డీలిమిటేషన్ కమిషన్ సెక్షన్ 4 లోని సబ్ సెక్షన్ (2), డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 లోని సెక్షన్ 9 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) కింద అధికారాల తొలగింపు ఉత్తర్వులను ప్రచురించిందని పేర్కొంటూ కేంద్ర ప్రభుత్వం కౌంటర్ అఫిడవిట్ దాఖలు చేసింది. 20 మే 2022 నాటి తదుపరి ఉత్తర్వు ద్వారా, కేంద్ర ప్రభుత్వం జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్లు (2) మరియు (3) కింద 20 మే 2022 ను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ జారీ చేసిన 5 మే 2022 నాటి ఉత్తర్వు అమలులోకి వచ్చే తేదీగా నిర్ణయిస్తూ అధికారాలను ఉపయోగించింది. అందువల్ల నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించిన ప్రతిపాదనలతో కూడిన ముసాయిదా ఉత్తర్వులను 2022 మార్చి 14 న డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ప్రచురించిందని, దీనికి అభ్యంతరాలు, సూచనలు ఆహ్వానించామని

అఫిడవిట్లో పేర్కొన్నారు. 5 మే 2022 మరియు 20 మే 2022 నాటి నోటిఫికేషన్లు / ఉత్తర్వుల కాపీలను ఎన్నికల కమిషన్ - ప్రతివాది నెం.5 ద్వారా రికార్డు చేయబడింది. కేంద్ర ప్రభుత్వం, ఎన్నికల సంఘం దాఖలు చేసిన కౌంటర్ అఫిడవిట్లపై పిటిషనర్లు కౌంటర్ దాఖలు చేశారు.

<u>పిటిషనర్ల వాదనలు</u>

పిటిషనర్ల తరఫు సీనియర్ న్యాయవాది రవిశంకర్ జంధ్యాల వివరణాత్మక వాదనలు వినిపించారు. ఆయన సమర్పణల సారాంశం ఇలా ఉంది.

(ఎ) రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 170 లోని క్లాజ్ (3)లోని 2 వ నిబంధన ప్రకారం 2026 సంవత్సరం తర్వాత తీసుకున్న మొదటి విడతకు సంబంధించిన గణాంకాలు వెలువడే వరకు 1971 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్వ్యవస్థీకరించిన శాసనసభలోని మొత్తం సీట్ల సంఖ్యను సర్దుబాటు చేయాల్సిన అవసరం లేదని, 2001 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాల విభజనను సర్దుబాటు చేయవచ్చని పేర్కొంది. అందువల్ల 2020 మార్చి 6 న జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్ ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ను నియమించడం ద్వారా జమ్ముకశ్మీర్లోని అసెంబ్లీ, పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన/పునర్విభజన చేపట్టడం ఆర్టికల్ 170 లోని క్లాజ్ (3)లోని 2 వ నిబంధనను పూర్తిగా ఉల్లంఘించడమే. అదేవిధంగా ఆర్టికల్ 82 లోని 3 వ నిబంధన ప్రకారం 1971 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా రాష్ట్రాలను ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాలుగా విభజించడం, 2026 తర్వాత నిర్వహించిన మొదటి జనాభా గణన గణాంకాలు లభించే వరకు వాటిని ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాలుగా విభజించడంపై ఆంక్షలు విధించింది. 2026 తరువాత నిర్వహించిన మొదటి జనాభా గణన గణాంకాలు లభించే వరకు షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్లను రిజర్వ్ చేయడంపై

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 330 మరియు 332 ద్వారా ఇదే విధమైన ఆంక్షలు విధించబడ్డాయి;

(బి) ఇంతకు ముందు, 2000 సంవత్సరం తరువాత తీసుకున్న ఫస్ట్ సెన్సస్ యొక్క గణాంకాలు లభించే వరకు ఈ నిషేధం వర్తిస్తుంది. రాజ్యాంగం (84 వ సవరణ చట్టం, 2001) ద్వారా 2026 సంవత్సరాన్ని 2000 సంవత్సరానికి మార్చారు. అందువల్ల ఈ సవరణ యొక్క ఉద్దేశాలను మరియు కారణాలను ప్రభుత్వం బలహీనపరచజాలదు;

(సి) 2026 సంవత్సరం తరువాత నిర్వహించిన మొదటి జనాభా గణన గణాంకాలు అందుబాటులోకి వచ్చే వరకు, రాష్ట్రాల శాసనసభ సభ్యుల సంఖ్య అలాగే ఉంటుంది. అందువల్ల, కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జె & కింటో ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాలను విభజించే ప్రయత్నం చట్టవిరుద్ధం మరియు అవసరం లేనిది;

(డి) జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 చెల్లుబాటును పిటిషనర్లు సవాలు చేయనప్పటికీ, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 170 లోని క్లాజ్ (3)ను ఉల్లంఘించడమేనని, అందువల్ల సెక్షన్ 62 లోని నిబంధనలను అమలు చేయలేమని పేర్కొంది. ఆర్టికల్ 170 ప్రకారం మాత్రమే రాష్ట్ర శాసనసభల సంఖ్యను పునర్వ్యవస్థీకరించవచ్చని, అందులోని క్లాజ్ (3)లోని 2 వ నిబంధన ప్రకారం మాత్రమే సర్దుబాటు చేయవచ్చని, అందువల్ల కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ లోని నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు ప్రయత్నించడం ఆర్టికల్ 170 ని ఉల్లంఘించడమే అవుతుందని ఆయన వాదించారు. అందువల్ల 2026 సంవత్సరం తరువాత నిర్వహించిన మొదటి జనాభా గణన గణాంకాలు అందుబాటులోకి వచ్చే వరకు జమ్మూ కాశ్మీర్ యూనియన్ శాసనసభ యొక్క శాసన సభ నిర్మాణం అలాగే ఉండాలి;

(ఇ) ఆర్టికల్ 82, 83 దృష్ట్యా, 2026 సంవత్సరం తరువాత నిర్వహించిన మొదటి జనాభా గణన ఫలితాలను ప్రచురించకుండా కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూ కాశ్మీర్ కోసం ప్రజల సభ నియోజకవర్గాలను పునర్వ్యవస్థీకరించలేము;

(ఎఫ్) ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్విభజన చట్టం, 2014 లోని సెక్షన్ 26 (సంక్షిప్తంగా '2014 చట్టం') అమలుకు సంబంధించి 2016 జూలై 6 న భారత అటార్నీ జనరల్ ఇచ్చిన అభిప్రాయం చాలా సముచితమైనది. 2014 చట్టంలోని సెక్షన్ 26 కు, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 170 కి మధ్య విభేదాలున్నాయని, అందువల్ల ఆర్టికల్ 170 అమల్లో ఉంటుందని భారత మేధావి జనరల్ అభిప్రాయపడ్డారు. జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సంబంధిత అంశాలను కూడా ఈ అభిప్రాయం నిర్దేశిస్తుందని పేర్కొన్నారు.

(జి) ఒక శాసనంలో అసంబద్ధమైన క్లాజు రాజ్యాంగ సూత్రాలను అతిక్రమించజాలదు. ఈ మేరకు ఇంజినీరింగ్ కామ్గార్ యూనియన్ వర్సెస్ ఎలక్ట్రో స్టీల్ కాస్టింగ్ 1 కేసులో రిలయన్స్ను ఈ కోర్టు ముందు ఉంచింది.

(హెచ్) ఎన్నికల కమిషన్ ప్రచురించిన 2008 డీలిమిటేషన్ ఉత్తర్వులను పక్కదారి పట్టించడానికి వీల్లేదు. ఈ మేరకు ఎన్నికల సంఘం జారీ చేసిన మార్గదర్శకాలు చాలా సముచితంగా ఉన్నాయి.

(1) జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 ప్రకారం డీలిమిటేషన్ పనిని ఎన్నికల సంఘానికి అప్పగించారు, 2020 మార్చి 6 న జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్ పూర్తిగా చట్టవిరుద్ధం.

(జె) పార్లమెంటు సభల కార్యకలాపాలను ఈ కోర్టు న్యాయ దృష్టికి తీసుకురాగలదనేది స్థిరమైన చట్టం. కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్ తో పాటు తెలంగాణ రాష్ట్రాల్లో

నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించి ఒక గౌరవనీయ సభ్యుడు లోక్ సభలో ఒక ప్రశ్న అడిగారు. 2021 ఆగస్టు 3 న కేంద్ర హోం మంత్రిత్వ శాఖ సహాయ మంత్రి శ్రీ నిత్యానంద్ రాయ్ ఇచ్చిన సమాధానం ఏమిటంటే, ప్రతి రాష్ట్ర శాసనసభలో మొత్తం సీట్ల సంఖ్యను మొదటి సంవత్సరం ప్రచురించిన తరువాత పునర్వ్యవస్థీకరిస్తారు. 2026;

(కె) ఏదేమైనా, 2020 మార్చి 6 నాటి ఉత్తర్వు ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ నియామకం డీలిమిటేషన్ చట్టంలోని సెక్షన్ 3 కు పూర్తిగా విరుద్ధం, ఇది డీలిమిటేషన్ కమిషన్ను వీలైనంత త్వరగా ఏర్పాటు చేయాలని సూచిస్తుంది. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 లోని సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (6) ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఈ ప్రక్రియను పూర్తి చేసి సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) కింద 2008 జూలై 31 లోగా ఉత్తర్వులను ప్రచురించాలి. అందువల్ల 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం ఏర్పాటైన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ జారీ చేసిన ఉత్తర్వులు సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (6) ఆదేశాలను పూర్తిగా ఉల్లంఘిస్తున్నాయి.

(1) డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 బహుళ కమిషన్లను కాకుండా ఒకే డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేయాలని సూచిస్తుంది. అందువల్ల డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటు పూర్తిగా చట్టబద్ధమేనని ఆయన వాదించారు.

అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అస్సాం, మణిపూర్, నాగాలాండ్ రాష్ట్రాలను 2020 మార్చి 6 నాటి నోట్ఫై పరిధి నుంచి చట్టవిరుద్ధంగా మినహాయించారు. ఈశాన్య రాష్ట్రాల్లో డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియకు సంబంధించి పెండింగ్ లో ఉన్న వ్యాజ్యాలను పరిగణనలోకి తీసుకుని ఆయా రాష్ట్రాల్లో డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ చేపట్టరాదని పేర్కొంటూ కేంద్ర హోంశాఖ డిప్యూటీ సెక్రటరీ 2021 ఫిబ్రవరి 22 న రాసిన లేఖ ఆధారంగా ఈ నిర్ణయం తీసుకున్నారు. డిప్యూటీ సెక్రటరీ

అభిప్రాయాల ఆధారంగా గతంలో జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్ ను సవరించడానికి వీల్లేదు. కేంద్ర ప్రభుత్వం, ఎన్నికల సంఘం వేర్వేరు రాష్ట్రాలకు వేర్వేరు నిబంధనలను వర్తింపజేయడానికి వీల్లేదు. మార్చి 6, 2020 నాటి నోటిఫికేషన్లో చేర్చిన ఇతర రాష్ట్రాలను మినహాయించడానికి ఎటువంటి కారణం లేదు;

జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని 59 నుంచి 63 సెక్షన్లు రాజ్యాంగంలోని స్పష్టమైన నిబంధనలను ఉల్లంఘించడమే కాకుండా ఒకదానికొకటి విరుద్ధంగా ఉన్నాయి. ఈ సెక్షన్లు డీలిమిటేషన్ అధికారాన్ని ఎన్నికల కమిషన్ కు, డీలిమిటేషన్ కమిషన్ కు ఇస్తాయి, ఇవి ఈ సెక్షన్లను పూర్తిగా చట్టవిరుద్ధం చేస్తాయి. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 లోని సెక్షన్ 11 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)(బి) ప్రకారం ఇప్పటికే జారీ చేసిన, ప్రచురించిన డీలిమిటేషన్ ఆర్డర్లో వివరించిన విధంగా ఏదైనా నియోజకవర్గం పరిధి, విస్తీర్ణం లేదా విస్తీర్ణంలో ఏవైనా మార్పులు చేయడానికి ఎన్నికల కమిషన్ను అనుమతిస్తుంది.

(ం) జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ద్వారా 2002 లోని సెక్షన్ 2(ఎఫ్) నుంచి 'కానీ జమ్మూకశ్మీర్ రాష్ట్రాన్ని చేర్చలేదు' అనే పదాన్ని తొలగించడం భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14 ను ఉల్లంఘించడమే.

1950 ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టంలోని సెక్షన్ 9 ప్రకారం ఎన్నికల సంఘం అన్ని డీలిమిటేషన్ ఉత్తర్వులను ఏకీకృతం చేసింది.

(ప్రశ్న) రాజ్యాంగంలోని 2 నుంచి 4 వ అధికరణలు రాజ్యాంగంలోని ఇతర నిబంధనలకు లోబడి ఉంటాయని, రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలు రాజ్యాంగ వ్యవస్థను అధిగమించలేవన్నారు. మరియు

(ఆర్) డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 లోని సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) కింద అధికారాలను ఉపయోగించి 2020 మే 5, 2022 తేదీల్లో జారీ చేసిన ఉత్తర్వులు ఉన్నప్పటికీ, ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్ కొనసాగుతుంది. మేఘరాజ్ కొఠారి వర్సెస్ డీలిమిటేషన్ కమిషన్ అండ్ ఓఆర్ ఎస్ 2 కేసులో ఈ కోర్టు రాజ్యాంగ ధర్మాసనం ఇచ్చిన తీర్పు ప్రస్తుత కేసు వాస్తవాలకు వర్తించదు.

<u>యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా యొక్క సమర్పణలు</u>

10. భారత యూనియన్ తరపున ప్రముఖ సొలిసిటర్ జనరల్ తుషార్ మెహతా ఈ క్రింది వాదనలు వినిపించారు.

(ఎ) 2020 మార్చి 6 వ తేదీ నాటి నోటిఫికేషన్ ద్వారా డెలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటు చేయబడినందున రిట్ పిటిషన్ జాప్యం మరియు అవాంతరాలతో బాధపడుతుంది. అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అస్సాం, మణిపూర్, నాగాలాండ్ రాష్ట్రాలను తొలగించడం ద్వారా 2021 మార్చి 3 న నోటిఫికేషన్ను సవరించారు.ఆ తరువాత, 2022 మార్చి 14 న, కమిషన్ ముసాయిదా డీలిమిటేషన్ ఉత్తర్వులను ప్రచురించింది. 2022 మార్చి 28 నాటికి ప్రస్తుత పిటిషన్ దాఖలైంది. 2020 మార్చి 6 న జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్ను సవాలు చేస్తూ రెండేళ్ల తర్వాత ప్రస్తుత పిటిషన్ దాఖలైంది.

(బి) ఈ పిటిషన్ పెండింగ్ లో ఉన్న సమయంలో, డీలిమిటేషన్ చట్టం-2002 లోని సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) కింద డీలిమిటేషన్ ఉత్తర్వులను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ జారీ చేసింది, ఇది 2022 మార్చి 20 నుంచి అమల్లోకి వచ్చింది.

(సి) డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 లోని సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) కింద జారీ చేసిన ఉత్తర్వులను ఏ న్యాయస్థానమైనా ప్రశ్నించడానికి

పూర్తి నిషేధం ఉంది. మేఘరాజ్ కొఠారి కేసులో రాజ్యాంగ ధర్మాసనం ఇచ్చిన తీర్పును పరిగణనలోకి తీసుకుని సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) కింద ఉన్న నిషేధం రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద పరిష్కారానికి కూడా వర్తిస్తుంది. నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించిన ఏదైనా చట్టం చెల్లుబాటు విషయంలో న్యాయస్థానాల జోక్యంపై ఆర్టికల్ 329 అడ్డంకిని సృష్టిస్తుంది. నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ఉత్తర్వులను చట్టంగా పరిగణిస్తున్నామని, ఇప్పుడు 2020 మే 5, 2022 నాటి ఉత్తర్వులను ప్రశ్నించలేమని స్పష్టం చేశారు.

(డి) జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్లు 60, 62 వేర్వేరు రంగాల్లో పనిచేస్తాయి. సెక్షన్ 60 సాధారణంగా నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను సూచిస్తుంది మరియు సెక్షన్ 62 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను సూచిస్తుంది. డీలిమిటేషన్ అధికారాన్ని ఎన్నికల కమిషన్లకు కట్టబెట్టే సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లో 'మే' అనే పదాన్ని, సెక్షన్ 62 లో 'హల్' అనే పదాన్ని వాడారని గుర్తుచేశారు.

(ఇ) జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 ప్రకారం పునర్విభజన కమిషన్ ఏర్పాటైనందున, పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 60 ప్రకారం ఎన్నికల సంఘం కసరత్తు చేపట్టాల్సిన అవసరం లేదని ఎన్నికల సంఘం 2019 సెప్టెంబర్ 2 న రాసిన లేఖ ద్వారా భారత ప్రభుత్వానికి తెలియజేసింది.

(ఎఫ్) ఆర్టికల్ 3 ప్రత్యేకంగా కొత్త రాష్ట్రం/ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి పార్లమెంటుకు చట్టం ద్వారా అధికారం ఇస్తుంది మరియు ఆర్టికల్ 3 లో పేర్కొన్న చట్టం చట్టంలోని నిబంధనలను అమలు చేయడానికి మొదటి షెడ్యూల్ మరియు నాల్గవ షెడ్యూల్కు తగిన సవరణలను అందించాలి. ఆర్టికల్ 4 లోని క్లాజ్ (2) అధికరణ 368

ప్రయోజనం కోసం అటువంటి ఏ చట్టాన్ని రాజ్యాంగానికి విరుద్ధంగా పరిగణించరాదని నిర్దిష్టంగా పేర్కొంది. మంగళ్ సింగ్ అండ్ ఏఎన్ ఆర్ విషయంలో రాజ్యాంగ ధర్మాసనం తీసుకున్న నిర్ణయంపై రిలయన్స్ దృష్టి సారించింది. v. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా3 ఈ తరపున; మరియు

(జి) ఆర్టికల్ 81, ఆర్టికల్ 170 లోని క్లాజులు (3) కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు అస్సలు వర్తించవు.

<u>**ప్రత్యుత్తరం**</u>

11. జమ్ముకశ్మీర్ చట్టంలోని నిబంధనల చెల్లుబాటుపై ప్రస్తుత పిటిషన్లో నిర్దిష్టమైన సవాళ్లు లేనప్పటికీ, ఆ సవాలును ఎల్లప్పుడూ ఊహించవచ్చని పిటిషనర్ల తరఫు సీనియర్ న్యాయవాది కోరారు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని నిబంధనలకు, రాజ్యాంగ నిబంధనలకు మధ్య ఉన్న అసంబద్ధత సమస్యలకు భారత సొలిసిటర్ జనరల్ సమాధానం చెప్పలేదని ఆయన పేర్కొన్నారు.

<u>**సమర్పణలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడం**</u>

<u>2019 సంవత్సరంలో జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి సంబంధించిన పరిణామాలు</u>

12. (ఎ) 2019 ఆగస్టు 5 న, భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 లోని క్లాజ్ (1) కింద అధికారాలను ఉపయోగించడంలో గౌరవనీయ భారత రాష్ట్రపతిచే రాజ్యాంగ (జమ్మూ & కాశ్మీర్కు దరఖాస్తు) ఆర్డర్, 2019 (సంక్షిప్తంగా '2019 రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వు') జారీ చేయబడింది. జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల సమ్మతితో ఈ ఉత్తర్వులు జారీ అయ్యాయి. 2019 రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులోని క్లాజ్ (2) ప్రకారం భారత రాజ్యాంగంలోని అన్ని నిబంధనలు, కాలానుగుణంగా సవరించబడినవి, ఆ ఉత్తర్వుల్లో పేర్కొన్న మినహాయింపులు మరియు

మార్పులకు లోబడి జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తిస్తాయి. జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి సంబంధించి ఆర్టికల్ 367 కు క్లాజ్ (4)ను జతచేస్తూ రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 లోని క్లాజ్ (3)లోని క్లాజ్ (3)లో పేర్కొన్న 'రాష్ట్ర రాజ్యాంగ సభ' అనే పదాన్ని 'రాష్ట్ర శాసనసభ'గా చదవాలని పేర్కొంది. 2019 రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు తక్షణమే అమల్లోకి వచ్చాయి.

(బి) రెండవ ముఖ్యమైన పరిణామం రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 లోని క్లాజ్ (3) కింద పార్లమెంటు సిఫార్సుపై గౌరవ రాష్ట్రపతి చేసిన ప్రకటనలు ('పేర్కొన్న ప్రకటన'). 2019 ఆగస్టు 6 వ తేదీ నుంచి ఆర్టికల్ 370 లోని అన్ని క్లాజులు ఆ డిక్లరేషన్లో పొందుపరిచిన అంశాలకు లోబడి పనిచేయడం మానేస్తాయని ప్రకటించింది. ఆర్టికల్స్ 152, 308 తో పాటు రాజ్యాంగంలోని మరే ఇతర అధికరణం లేదా జమ్మూకశ్మీర్ రాజ్యాంగంలోని మరే ఇతర నిబంధనలు లేదా ఏదైనా చట్టంలో దీనికి విరుద్ధంగా ఉన్నప్పటికీ, కాలానుగుణంగా సవరించిన భారత రాజ్యాంగంలోని అన్ని నిబంధనలు జమ్మూకాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తిస్తాయని అందులో పేర్కొన్నారు.

(సి) ఈ విధంగా, 2019 రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వు మరియు ఈ ప్రకటన దృష్ట్యా, 2019 ఆగస్టు 6 నుండి, భారత రాజ్యాంగంలోని అన్ని నిబంధనలు జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించబడ్డాయి, 2019 రాష్ట్రపతి Order.As ఈ ప్రకటన మరియు 2019 సార్వత్రిక ఉత్తర్వుల ఫలితంగా, రాజ్యాంగం ప్రకారం జమ్ము మరియు కాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి 37 వ అధికరణం ద్వారా దాదాపుగా ముగిసింది.

(డి) తరువాత జరిగిన మరో ముఖ్యమైన పరిణామం జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం అమలు, ఇది 2019 ఆగస్టు 9 న గౌరవ రాష్ట్రపతి ఆమోదాన్ని పొందింది. జమ్ముకశ్మీర్

పునర్విభజన చట్టం ప్రకారం 2019 అక్టోబర్ 31వ తేదీని కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్ణీత తేదీగా నిర్ణయించింది. సెక్షన్ 3, 4 ప్రకారం 2019 అక్టోబర్ 31 నుంచి కేంద్ర పాలిత ప్రాంతం ఆఫ్ లద్దాఖ్ అని పిలువబడే కొత్త యూనియన్ టెర్రిటరీ ఉనికిలోకి వచ్చింది. ఈ కేంద్రపాలిత ప్రాంతంలో కార్గిల్, లేహ్ జిల్లాలు ఉన్న ప్రాంతాలు ఉన్నాయి. నిర్ణీత రోజు నుంచే జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతంగా ఏర్పడింది. ఈ కేంద్రపాలిత ప్రాంతం లడఖ్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతం మినహా పూర్వపు జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్ర భూభాగాలను కలిగి ఉంటుంది. ఈ విధంగా, 2019 అక్టోబర్ 31 నుండి, జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రం ఉనికిని కోల్పోయింది మరియు లడఖ్, అలాగే జమ్మూ కాశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు ఉనికిలోకి వచ్చాయి;

(ఇ) డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 జమ్మూ కాశ్మీర్ యొక్క కేంద్ర భూభాగానికి వర్తిస్తుంది, ఎందుకంటే సెక్షన్ 2 లోని "రాష్ట్రం" నిర్వచనం (ఎఫ్) లో శాసన సభను కలిగి ఉన్న కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు ఉన్నాయి. అదనంగా, జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని ఐదవ షెడ్యూల్ యొక్క పట్టిక 1 లో చేర్చబడిన అనేక ఇతర కేంద్ర చట్టాలు కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూ & కాశ్మీర్కు వర్తించాయి;

(ఎఫ్) ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951 (సంక్షిప్తంగా 'ఆర్పీ యాక్ట్ ఆఫ్ 1951') జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రంలో పార్లమెంటు ఉభయ సభల్లో సీట్ల భర్తీకి, ఆ రాష్ట్ర శాసనసభలో సీట్ల భర్తీకి జరిగిన ఎన్నికలకు వర్తించదు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టం ద్వారా 1951 నాటి ఆర్పీ చట్టానికి సవరణ చేసి, 1951 నాటి ఆర్పీ చట్టంలోని నిబంధనలను కొత్తగా ఏర్పడిన రెండు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు వర్తింపజేశారు. అంతకు ముందు, జమ్మూ కాశ్మీర్ ప్రజల ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1957 (సంక్షిప్తంగా "జె & కెఆర్. P చట్టం") రాష్ట్రానికి వర్తిస్తుంది. ప్రజాప్రాతినిధ్య

చట్టం 1950 (సంక్షిప్తంగా 'ఆర్పీ యాక్ట్ ఆఫ్ 1950') జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించినట్లే, కొత్తగా ఏర్పడిన రెండు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు కూడా ఇది వర్తిస్తుంది.

(జి) జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 13 ప్రకారం గతంలో పుదుచ్చేరి కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి మాత్రమే వర్తించే ఆర్టికల్ 239 ఏలోని నిబంధనలను కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన పుదుచ్చేరికి మాత్రమే వర్తింపజేశారు. ఆర్టికల్ 239 ఏ ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన పుదుచ్చేరికి చట్టప్రకారం ఒక సంస్థను ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చు.

<u>జమ్ముకశ్మీర్ చట్టంలోని నిబంధనల చెల్లుబాటు అంశం.</u>

13. పిటిషనర్ల తరపు సీనియర్ న్యాయవాది వాదనలు వినిపిస్తున్న సమయంలో జమ్ముకశ్మీర్ చట్టంలోని కొన్ని నిబంధనల చెల్లుబాటును అడ్డుకునే ప్రయత్నం చేశారు. అందువల్ల జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని ఏ ఒక్క నిబంధనకూ రాజ్యాంగబద్ధత లేదని ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్ లో పొందుపరిచిన విషయాన్ని ఆయన దృష్టికి తీసుకెళ్లాం. అందువల్ల ఆ నిబంధనలను సవాలు చేయదలచుకోలేదని సీనియర్ న్యాయవాది సమాధానమిచ్చారు. అయితే, ఈ రిట్ పిటిషన్లో జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సంబంధిత నిబంధనలను ఉల్లంఘించినట్లు ఆయన పేర్కొన్నారు.

14. ఒక పార్టీ ఒక శాసనం యొక్క రాజ్యాంగ చెల్లుబాటును సవాలు చేయాలనుకున్నప్పుడు, ఆ శాసనం యొక్క చెల్లుబాటును సవాలు చేయడానికి ఏ ప్రాతిపదికన ప్రయత్నించాలో వివరంగా వాదించాలి అనడంలో ఎటువంటి సందేహం లేదు. ఆ మేరకు నిర్దిష్టమైన వాదనలు లేనప్పుడు, చట్టబద్ధమైన నిబంధనల చెల్లుబాటు అంశంపై కోర్టు వెళ్లదు. చట్టసభలు చేసిన చట్టాన్ని నిర్దిష్టంగా సవాలు చేయడం ద్వారా సవాలు చేయబడితే తప్ప రాజ్యాంగ న్యాయస్థానాలు జోక్యం చేసుకోలేవు.

దీనికి కారణం చట్టాల రాజ్యాంగబద్ధతపై ఎప్పుడూ ఒక అంచనా ఉండటమే. దాన్ని రుజువు చేయాల్సిన బాధ్యత ఎప్పుడూ రాజ్యాంగ విరుద్ధమని ఆరోపిస్తున్న వ్యక్తిపైనే ఉంటుంది. అందుకోసం సవాలును నిర్దిష్ట ప్రాతిపదికలపై రూపొందించడం ద్వారా సవాలును ప్రత్యేకంగా వాదించాల్సి ఉంటుంది. చట్టబద్ధతకు సవాలు అంతర్లీనంగా ఉందనే వాదనల నుంచి ఒక నిర్ధారణకు రావడం ద్వారా మాత్రమే సమర్థుడైన శాసనసభ చేసిన శాసనంలో రాజ్యాంగ న్యాయస్థానం జోక్యం చేసుకోజాలదు. ఏ ప్రాతిపదికన ఈ చట్టాన్ని అమలు చేయాలనుకుంటున్నారో రాష్ట్రానికి అవగాహన కల్పిస్తేనే చట్టాన్ని సమర్థించుకోవడానికి రాష్ట్రాలకు సరైన అవకాశం లభిస్తుంది.

15. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని నిబంధనలను సవాలు చేయడానికి పిటిషనర్లకు అవకాశం ఉన్నప్పటికీ, పిటిషనర్లు అలా చేయకూడదని నిర్ణయించుకున్నారు. 2019 రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులను, ఆ ప్రకటనను కూడా పిటిషనర్లు ప్రశ్నించకపోవడం గమనార్హం. అందువల్ల 2019 రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు, ఆ ప్రకటన, జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని నిబంధనలు చెల్లుబాటు అవుతాయనే ప్రాతిపదికన ముందుకు సాగాలి. ఈ నేపథ్యంలోనే బార్ అంతటా చేసిన సమర్పణలను అభినందించక తప్పదు.

<u>రిట్ పిటిషన్ లోని సవాళ్లపై పరిశోధనలు</u>

16. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 1, మొదటి షెడ్యూలు నుంచి రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల మధ్య స్పష్టమైన వ్యత్యాసం కనిపిస్తుంది. రెండవ భాగం పార్లమెంటుతో ముడిపడి ఉంది. ఆరవ భాగం రాష్ట్రాలకు సంబంధించినది. ఆరవ భాగంలోని మూడవ అధ్యాయం రాష్ట్ర శాసనసభ గురించి వివరిస్తుంది. రాజ్యాంగంలోని ఎనిమిదో భాగం కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు సంబంధించింది.

17. ఆర్టికల్ 3 ప్రకారం పార్లమెంటు చట్టప్రకారం కొత్త రాష్ట్రాలను ఏర్పాటు చేయవచ్చు మరియు ప్రస్తుతం ఉన్న రాష్ట్రాల ప్రాంతాలు, సరిహద్దులు లేదా పేర్లను మార్చవచ్చు. కాబట్టి ఆర్టికల్ 3 లోని క్లాజులు (ఎ) నుండి (ఇ) వరకు ఒక "రాష్ట్రం" "కేంద్రపాలిత ప్రాంతం" ను కలిగి ఉందని నేను వివరిస్తున్నాను. అందువల్ల, ఆర్టికల్ 3 లోని క్లాజ్ (ఎ) ప్రకారం, ఒక కొత్త రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి చట్టం చేయడానికి లేదా ఒక రాష్ట్ర సరిహద్దును మార్చడానికి పార్లమెంటుకు ఉన్న అధికారం కొత్త కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి చట్టం చేసే అధికారం కలిగి ఉంటుందని వివరణ 1 స్పష్టం చేస్తోంది. వివరణ 2 కొత్త రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి చట్టాన్ని రూపొందించడానికి పార్లమెంటుకు క్లాజ్ (ఎ) ప్రసాదించిన అధికారం ఏదైనా రాష్ట్రం లేదా కేంద్రపాలిత ప్రాంతంలోని భాగాలను ఏదైనా ఇతర రాష్ట్రం లేదా కేంద్రపాలిత ప్రాంతంతో కలపడం ద్వారా కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని ఏర్పాటు చేసే అధికారాన్ని కలిగి ఉంటుంది. ఆర్టికల్ 4 లోని క్లాజ్ (1) ప్రకారం ఆర్టికల్ 3 లో పొందుపరిచిన విధంగా పార్లమెంటు చేసిన ఏ చట్టమైనా చట్టంలోని నిబంధనలను అమలు చేయడానికి అవసరమైన విధంగా మొదటి షెడ్యూల్ (రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల జాబితాను కలిగి ఉంటుంది) మరియు నాల్గవ షెడ్యూల్ (రాష్ట్రాల కౌన్సిల్లో సీట్ల కేటాయింపును కలిగి ఉంటుంది) యొక్క సవరణలకు అటువంటి నిబంధనలను కలిగి ఉండాలి. అటువంటి చట్టంలో పార్లమెంటు మరియు పార్లమెంటు అవసరమని భావించే చట్టం ద్వారా ప్రభావితమైన రాష్ట్రాలు లేదా రాష్ట్రాల శాసనసభలు లేదా చట్టసభలలో ప్రాతినిధ్యం కల్పించే నిబంధనలతో సహా అటువంటి ఉప, యాదృచ్ఛిక మరియు పర్యవసాన నిబంధనలు కూడా ఉండవచ్చు. ఆర్టికల్ 4 లోని క్లాజ్ (2) ఆర్టికల్ 368 ప్రయోజనాల కోసం ఆర్టికల్ 3 చేసిన ఏ చట్టాన్ని రాజ్యాంగ సవరణగా పరిగణించరాదని స్పష్టం చేసింది. అదే చట్టం ద్వారా పార్లమెంటులోనూ, కేంద్రపాలిత ప్రాంత శాసనసభలోనూ ప్రాతినిధ్యానికి అవకాశం కల్పించవచ్చు.

ఆర్టికల్ 170 లోని క్లాజ్ (1) నిర్దేశించిన పరిమితి కంటే తక్కువకు శాసనసభ మొత్తం సభ్యులను తగ్గించే అధికారం కూడా ఆర్టికల్ 4 కింద ఉందని మంగళ్ సింగ్ కేసులో రాజ్యాంగ ధర్మాసనం పేర్కొంది.

18. మొదటగా, "శాసనసభల కూర్పు" అనే శీర్షికతో ఆర్టికల్ 170 ని జమ్మూకశ్మీర్ లోని కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి వర్తింపజేయడం గురించి చర్చిద్దాం. ఆర్టికల్ 170 "రాష్ట్ర శాసనసభ" శీర్షిక క్రింద మూడవ అధ్యాయంలో భాగంగా ఉంది. రాష్ట్రాలకు సంబంధించిన రాజ్యాంగంలోని ఆరవ భాగంలో మూడవ అధ్యాయాన్ని పొందుపరిచారు. ఆర్టికల్ 170 లోని రెండో ప్రావిసోటో క్లాజ్ (3)లో పొందుపరిచిన నిబంధనల ఉల్లంఘనపై పిటిషనర్ల తరపు న్యాయవాది దృష్టి సారించారు. అయితే ఈ అధికరణ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల చట్టసభలకు సంబంధించింది కాదని మనం ఇక్కడ గమనించవచ్చు. రాజ్యాంగంలోని 8 వ భాగంలో పొందుపరిచిన ఆర్టికల్స్ 239 ఏ, 239 ఏఏలు కొన్ని కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు శాసనసభగా, మంత్రి మండలిగా పనిచేసేందుకు ఒక సంస్థను ఏర్పాటు చేసే ఆర్టికల్స్. సౌలభ్యం కోసం ఆర్టికల్ 239 ఏను పునరుద్ధరిస్తున్నాం.

> "239 ఎ. కొన్ని కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు స్థానిక శాసనసభలు లేదా మంత్రుల మండలి లేదా రెండింటి ఏర్పాటు- (1) పార్లమెంటు చట్టప్రకారం [కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన పుదుచ్చేరి] కోసం సృష్టించవచ్చు -
>
> (ఎ) ఎన్నికైన లేదా పాక్షికంగా నామినేట్ చేయబడిన మరియు పాక్షికంగా ఎన్నుకోబడిన ఒక సంస్థ, యూనియన్లకు శాసనసభగా పనిచేయడం, లేదా
>
> (బి) చట్టంలో పేర్కొన్న విధంగా ప్రతి సందర్భంలోనూ రాజ్యాంగం, అధికారాలు, విధులు కలిగిన మంత్రిమండలి లేదా రెండూ ఉంటాయి.

(2) క్లాజ్ (1)లో పేర్కొన్న ఏ చట్టమైనా ఈ రాజ్యాంగాన్ని సవరించే లేదా సవరించే ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్న ఏదైనా నిబంధన ఉన్నప్పటికీ, ఆర్టికల్ 368 ప్రయోజనాల కోసం ఈ రాజ్యాంగ సవరణగా పరిగణించబడదు.

(నొక్కి చెప్పబడింది)

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 239 ఏ ప్రకారం పార్లమెంటు చట్టం ద్వారా కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన పుదుచ్చేరికి శాసనసభగా లేదా మంత్రిమండలిగా పనిచేసే సంస్థను ఏర్పాటు చేయవచ్చు. ఆర్టికల్ 239 ఎ పరిధిలోకి వచ్చే కేంద్రపాలిత ప్రాంత శాసనసభగా వ్యవహరించే సంస్థను ఎన్నుకోవచ్చు లేదా పాక్షికంగా నామినేట్ చేయవచ్చు మరియు పాక్షికంగా ఎన్నుకోవచ్చు. జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని సెక్షన్ 13 ప్రకారం, 2019 అక్టోబర్ 31 నుండి, ఆర్టికల్ 239 ఎ జమ్మూ కాశ్మీర్ కేంద్ర పాలిత ప్రాంతానికి వర్తిస్తుంది. ఆర్టికల్ 239 ఎ లోని క్లాజ్ (2) ప్రకారం, ఆర్టికల్ 239 ఎ యొక్క క్లాజ్ (1) ద్వారా రూపొందించబడిన చట్టాలు ఆర్టికల్ 368 ఎ ప్రయోజనాల కోసం రాజ్యాంగానికి అనుబంధంగా పరిగణించబడవు, అయినప్పటికీ రాజ్యాంగాన్ని సవరించే లేదా సవరించే ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్న ఏదైనా నిబంధనను కలిగి ఉంటుంది.

19. ఆర్టికల్స్ 3,4,239 ఎలను కలిపి చదివితే మనకు ఈ విషయం తెలుస్తుంది:-

ఎ) పార్లమెంటు చట్టం చేయడం ద్వారా ఇప్పటికే ఉన్న రాష్ట్రాలను ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలుగా మార్చవచ్చు.

బి) కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలైన పుదుచ్చేరి, జమ్ముకశ్మీర్ లకు చట్టబద్ధత కల్పించే అధికారం పార్లమెంటుకు చట్టం ద్వారా ఉంటుంది. దీని ప్రకారం, జమ్మూకశ్మీర్ చట్టంలోని సెక్షన్

14 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ కు శాసన సభ ఉంటుంది. మరియు

సి) కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలైన పుదుచ్చేరి, జమ్ముకశ్మీర్ లకు చట్టబద్ధత కల్పిస్తూ పార్లమెంటు చేసిన చట్టం రాజ్యాంగంలోని కొన్ని భాగాలను సవరించినా, అది ఆర్టికల్ 368 ప్రయోజనాల కోసం రాజ్యాంగ సవరణగా పరిగణించబడదు.

20. ఇప్పుడు జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టం విషయానికి వస్తే ఆర్టికల్ 3,4,239 ఏ ప్రకారం అధికారాలను ఉపయోగించి పార్లమెంటు ఈ చట్టాన్ని రూపొందించినట్లు స్పష్టమవుతోంది. ఈ చట్టం ప్రకారం జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రం స్థానంలో రెండు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు ఏర్పడ్డాయి. మొదటి, నాలుగో షెడ్యూలులో సవరణలు చేసి తమ ప్రతిపాదనలను అమలు చేయాలని చట్టంలో పేర్కొన్నారు. సెక్షన్ 13 ప్రకారం ఆర్టికల్ 239 ఎను కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ కు వర్తింపజేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. సెక్షన్ 13 అనేది కొత్త కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ ఏర్పాటును అమలు చేసే ప్రయోజనాల కోసం ఆర్టికల్ 4 లోని క్లాజ్ (1)లో పొందుపరిచిన విధంగా పార్లమెంటు చేసిన అనుకూలమైన మరియు పర్యవసానమైన నిబంధన. ఆర్టికల్ 4 లోని క్లాజ్ (2) దృష్ట్యా, సెక్షన్ 13 ఆర్టికల్ 239 ఎను సవరించే ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్నప్పటికీ, ఇది రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 368 ద్వారా ప్రభావితం కాదు.

21. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్కు శాసనసభను ఏర్పాటు చేశారు. సబ్ సెక్షన్ (3) ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ శాసనసభలో ప్రత్యక్ష ఎన్నికల ద్వారా ఎన్నుకోబడే వ్యక్తులచే భర్తీ చేయబడే

మొత్తం స్థానాల సంఖ్య 107. సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (4) క్లాజ్ (ఎ) ప్రకారం పాకిస్తాన్ ఆక్రమణలో ఉన్న యూనియన్ టెర్రిటరీ వైశాల్యం అంతగా ఆక్రమించబడనంత వరకు ఆ కేంద్రపాలిత ప్రాంతంలోని శాసనసభలో 24 స్థానాలు ఖాళీగా ఉంటాయి. జమ్మూకశ్మీర్ రాజ్యాంగం ప్రకారం పాక్ ఆక్రమిత భూభాగానికి కేటాయించిన 24 స్థానాలను మినహాయించి రాష్ట్ర శాసనసభలో 87 స్థానాలు ఉండగా అందులో 7 స్థానాలు షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు కేటాయించారు.

22. నియోజకవర్గాల సంఖ్య విషయానికొస్తే జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని ఐదో భాగంలో 'నియోజకవర్గాల పునర్విభజన' అనే శీర్షికను ప్రస్తావించాలి. సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్ శాసనసభలో సీట్ల సంఖ్యను 107 నుంచి 114 కు పెంచాలి. అయితే పాక్ ఆక్రమిత భూభాగంలో మినహాయించిన 24 స్థానాలు యథాతథంగా ఉన్నాయి. కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్ అసెంబ్లీకి ఎన్నికలు నిర్వహించడానికి ప్రస్తుతం అందుబాటులో ఉన్న మొత్తం సీట్ల సంఖ్య 90.

23. కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్ శాసనసభకు సంబంధించినంతవరకు ఆర్టికల్ 170 వర్తించదు, ఎందుకంటే ఇది రాష్ట్రానికి మాత్రమే సంబంధించిన పార్ట్ 6 లోని మూడవ అధ్యాయం మినహా కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల చట్టసభలకు వర్తించదు Legislature.lt. సంబంధిత కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల శాసనసభలు ఆర్టికల్ 239 ఎ ప్రకారం పార్లమెంటు చేసిన చట్టం ద్వారా పరిపాలించబడతాయి మరియు ఆరవ భాగంలోని మూడవ అధ్యాయంలోని నిబంధనల ద్వారా కాదు. జమ్మూకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని కొన్ని నిబంధనలు, దాని కింద తీసుకున్న చర్యలు ఆర్టికల్ 170 కి విరుద్ధంగా ఉన్నాయని, ముఖ్యంగా అందులోని క్లాజ్ (3) స్పష్టంగా

అంగీకరించబడిందని, తిరస్కరించడానికి అర్థమైనదనే వాదనకు ప్రధానాంశంగా ఆర్టికల్ 170 కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ శాసనసభకు వర్తించదు.

డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ[మార్చు]

24. ఇప్పుడు కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ శాసనసభ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన విషయానికి వద్దాం. డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటుకు సంబంధించి గతంలో రెండు చట్టాలు ఉండేవి. మొదటిది డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చట్టం 1962 కాగా, రెండోది డీలిమిటేషన్ చట్టం 1972. రెండు చట్టాలలో పొందుపరిచిన రాష్ట్ర నిర్వచనం ప్రత్యేకంగా జమ్ము మరియు కాశ్మీర్ రాష్ట్రాన్ని మినహాయించినందున ఈ రెండు చట్టాలు జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించవు. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్-2002 విషయంలోనూ ఇదే జరిగింది. జమ్ముకశ్మీర్ ఆర్పీ చట్టంలోని సెక్షన్ 3 డీలిమిటేషన్ కమిషన్ల ఏర్పాటు ఆవశ్యకతను నిర్దేశించిందని , సెక్షన్ 3 లోని సబ్ సెక్షన్ (2)లో పేర్కొన్న వివిధ అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకుని డీలిమిటేషన్ కమిషన్ శాసనసభలోని సీట్లను ఏకసభ్య ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాలకు పంచాలని, డీలిమిటేషన్ చేయాలని సూచించింది. జమ్ముకశ్మీర్ ఆర్పీ చట్టంలోని సెక్షన్ 4-బీ ప్రకారం నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించి డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఉత్తర్వులు జారీ చేసి ప్రచురించే అవకాశం ఉంది. వాస్తవానికి అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ఉత్తర్వు 1995 జారీ చేయబడింది, ఇది జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తిస్తుంది. జమ్ముకశ్మీర్ ఆర్పీ చట్టంలోని సెక్షన్ 4-సీ ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ తుది ఉత్తర్వుల్లో ఏవైనా ప్రింటింగ్ లోపాలు ఉంటే సరిదిద్దే అధికారం ఎన్నికల సంఘానికి ఉంది. డీలిమిటేషన్ కమిషన్ తుది ఉత్తర్వుల్లో పేర్కొన్న ఏదైనా జిల్లా లేదా ఏదైనా డివిజన్ సరిహద్దులు లేదా పేర్లను మార్చినప్పుడు సవరణలు చేసే అధికారం కూడా ఎన్నికల సంఘానికి ఉంది.

25. జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (5) ప్రకారం 1995 నాటి డీలిమిటేషన్ ఆర్డర్ను మూడో షెడ్యూలులో పొందుపరిచిన విధంగా సవరించారు. సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (3)లో పొందుపరిచిన విధంగా మొత్తం 107 అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలకు గాను ప్రస్తుతమున్న 83 అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలకు సంబంధించి 1995 నాటి డీలిమిటేషన్ ఆర్డర్ ద్వారా చేసిన సవరణల వివరాలను మూడో షెడ్యూలులో పొందుపరిచారు. పాకిస్తాన్ ఆక్రమిత ప్రాంతం పరిధిలోకి వచ్చే 24 నియోజకవర్గాలు స్పష్టంగా డీలిమిటేషన్ ఆర్డర్ పరిధిలోకి రాలేదు.సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (5) ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్ లోని 83 నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను మూడో షెడ్యూల్ రూపంలో చేర్చారు.

26. ఇప్పుడు నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించిన జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని ఐదో భాగానికి వద్దాం. సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (ఎ) ప్రకారం డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లోని నిబంధనలను 2019 అక్టోబర్ 31 నుంచి కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్ కు వర్తింపజేశారు. సౌలభ్యం కోసం జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని 60 నుంచి 63 సెక్షన్లను పునఃసమీక్షిస్తున్నాం.

60. (1) ఈ చట్టంలోని సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్లకు (3) పక్షపాతం లేకుండా, కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్ శాసనసభల్లో సీట్ల సంఖ్యను 107 నుంచి 114 కు పెంచాలి , నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను ఎన్నికల సంఘం నిర్ణయించిన పద్ధతిలో నిర్ణయించాలి.

(ఎ) శాసనసభలో షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు రిజర్వ్ చేయాల్సిన స్థానాల సంఖ్య, రాజ్యాంగంలోని సంబంధిత నిబంధనలకు సంబంధించి;

(బి) యూనియన్లను ఏయే అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలుగా విభజించాలి, ప్రతి నియోజకవర్గం పరిధి, వాటిలో ఏ స్థానాలను షెడ్యూల్డ్ కులాలకు లేదా షెడ్యూల్డ్ తెగలకు రిజర్వు చేయాలి? మరియు

(సి) సరిహద్దులలో సర్దుబాట్లు మరియు ప్రతి యూనియన్ లోని పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పరిధి యొక్క వివరణ అవసరం లేదా ప్రయోజనకరమైనవి.

(2) సబ్ సెక్షన్ (1) లోని క్లాజులు (బి) మరియు (సి) లో పేర్కొన్న విషయాలను నిర్ణయించడంలో, ఎన్నికల కమిషన్ ఈ క్రింది నిబంధనలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి, అవి: -

(ఎ) అన్ని నియోజకవర్గాలు ఏకసభ్య నియోజకవర్గాలుగా ఉండాలి;

(బి) అన్ని నియోజకవర్గాలు సాధ్యమైనంత వరకు భౌగోళికంగా సంక్లిష్టమైన ప్రాంతాలుగా ఉండాలి, వాటిని డీలిమిట్ చేసేటప్పుడు, భౌగోళిక లక్షణాలు, పరిపాలనా విభాగాల యొక్క ప్రస్తుత సరిహద్దులు, కమ్యూనికేషన్ సౌకర్యాలు మరియు ప్రజలకు సౌకర్యాలు; మరియు

(సి) షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్లు రిజర్వ్ చేయబడిన నియోజకవర్గాలు, సాధ్యమైనంత వరకు, వారి జనాభా నిష్పత్తి అత్యధికంగా ఉన్న ప్రాంతాలలో కేటాయించబడతాయి.

(3) ఉపవిభాగం (1) కింద ఎన్నికల సంఘం తన విధుల నిర్వహణలో సహాయపడటానికి, అసోసియేట్ సభ్యులుగా, కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్దేశించిన విధంగా నలుగురు వ్యక్తులు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ము & కాశ్మీర్ యొక్క శాసనసభకు ప్రాతినిధ్యం వహించే వ్యక్తులు లేదా జమ్మూ కాశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి ప్రాతినిధ్యం వహించే ప్రజా సభలో నలుగురు సభ్యులు:

అసోసియేట్ సభ్యులెవరికీ ఓటు వేసే హక్కు, ఎన్నికల సంఘం తీసుకునే నిర్ణయంపై సంతకం చేసే హక్కు ఉండదు.

(4) మరణం లేదా రాజీనామా కారణంగా, అసోసియేట్ సభ్యుడి పదవి ఖాళీ అయితే, దానిని సబ్ సెక్షన్ (3) నిబంధనలకు అనుగుణంగా సాధ్యమైనంత వరకు భర్తీ చేయాలి.

(5) ఎన్నికల సంఘం:

(ఎ) నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ప్రతిపాదనలు ఏవైనా ఉంటే వాటిని అధికారిక గెజిట్ లో ప్రచురించాలని, కమిషన్ సముచితమని భావించే ఇతర మార్గాల్లో ప్రచురించాలని భావిస్తే, ప్రతిపాదనలకు సంబంధించి అభ్యంతరాలు, సూచనలను ఆహ్వానిస్తూ, ప్రతిపాదనలను తదుపరి పరిగణనలోకి తీసుకునే తేదీని సూచిస్తూ నోటీసుతో సహా నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ప్రతిపాదనలను ప్రచురించాలి.

(బి) అలా పేర్కొన్న తేదీకి ముందు వచ్చిన అభ్యంతరాలను, సూచనలను పరిగణనలోకి తీసుకోండి. మరియు

(సి) నిర్దేశిత తేదీకి ముందే తనకు వచ్చిన అభ్యంతరాలు, సూచనలను పరిగణనలోకి తీసుకున్న తర్వాత, ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ ఉత్తర్వుల ద్వారా నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను నిర్ణయించి, అధికారిక గెజిట్ లో ప్రచురించాల్సిన ఉత్తర్వులు లేదా ఉత్తర్వులను నిర్ధారిస్తారు, అటువంటి ప్రచురణ తరువాత, ఉత్తర్వులు లేదా ఉత్తర్వులు పూర్తి స్థాయిలో చట్టాన్ని కలిగి ఉంటాయి మరియు ఏ న్యాయస్థానంలోనూ ప్రశ్నించబడవు.

(6) అటువంటి ప్రచురణ తరువాత, అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలకు సంబంధించిన ప్రతి ఉత్తర్వును కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూ కాశ్మీర్ శాసనసభ ముందు ఉంచాలి.

61. (1) ఎన్నికల సంఘం అధికారిక ప్రకటనలో నోటిఫికేషన్ ద్వారా:-

(ఎ) సెక్షన్ 60 కింద చేసిన ఏదైనా ఆర్డర్ లో ఏవైనా ప్రింటింగ్ తప్పులు లేదా అనుకోకుండా జారిపడటం లేదా తప్పిదం వల్ల తలెత్తే ఏవైనా పొరపాట్లను సరిచేయడం; మరియు

(బి) అటువంటి ఉత్తర్వు లేదా ఉత్తర్వులలో పేర్కొన్న ఏదైనా ప్రాదేశిక విభజన యొక్క సరిహద్దులు లేదా పేరు మార్చబడినప్పుడు, అటువంటి క్రమాన్ని నవీకరించడం అవసరం లేదా ప్రయోజనకరంగా అనిపించిన విధంగా సవరణలు చేస్తుంది.

(2) అసెంబ్లీ నియోజకవర్గానికి సంబంధించిన ఈ సెక్షన్ కింద ప్రతి నోటిఫికేషన్ జారీ అయిన వెంటనే శాసనసభ ముందు ఉంచాలి.

62. (1) డిలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 లోని సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) కింద లేదా ఆ సెక్షన్లోని సబ్ సెక్షన్ (2) లేదా సబ్ సెక్షన్ (4)లో ఉన్న దేనినైనా నిర్దేశిత రోజున, నిర్ణీత రోజున, ఆ రోజు నుంచి జారీ చేసినప్పటికీ, డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 ను ఈ క్రింది విధంగా సవరించినట్లుగా పరిగణించవచ్చు:

(ఎ) సెక్షన్ 2(ఎఫ్)లో 'కానీ అందులో జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రాన్ని చేర్చలేదు' అనే పదాలను తొలగించాలి. మరియు

(బి) అసెంబ్లీ, పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన కోసం, "2001 సంవత్సరంలో నిర్వహించిన జనాభా గణన" అనే పదాలు మరియు సంఖ్య ఎక్కడ జరిగినా, పదాలు మరియు సంఖ్య "2011 సంవత్సరంలో జరిగిన జనాభా గణన"గా పరిగణించబడతాయి.

(2) తదుపరి కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ లో సెక్షన్ 60 కింద కల్పించిన నియోజకవర్గాలను అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలుగా పునర్వ్యవస్థీకరించడం, ఈ చట్టం ద్వారా సవరించిన విధంగా 2002 లో ఏర్పాటు చేయబడే డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ద్వారా నియోజకవర్గాల పునర్విభజన చేపట్టబడుతుంది మరియు కేంద్ర ప్రభుత్వం అధికారిక గెజిట్ లో ప్రచురించిన ఉత్తర్వు ద్వారా అమల్లోకి వస్తుంది. నిర్దేశించు.

(3) తరువాతి కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ లో సెక్షన్ 11 కింద కల్పించిన నియోజకవర్గాలను పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాలుగా పునర్వ్యవస్థీకరించడం, ఈ చట్టం ద్వారా సవరించిన డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 ప్రకారం ఏర్పాటు చేయబడే డీలిమిటేషన్

కమిషన్ ద్వారా నిర్వహించబడుతుంది మరియు అధికారిక గెజిట్ లో కేంద్ర ప్రభుత్వం ఉత్తర్వుల ద్వారా ప్రచురించిన తేదీ నుండి అమల్లోకి వస్తుంది. నిర్దేశించు.

63. అసెంబ్లీ, పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించిన ప్రత్యేక నిబంధనలు: 59 నుంచి 61 సెక్షన్లలో ఏవైనా పేర్కొన్నప్పటికీ, 2026 సంవత్సరం తర్వాత తీసుకున్న మొదటి జనాభా గణనకు సంబంధించిన గణాంకాలు ప్రచురితమయ్యే వరకు, జమ్ముకశ్మీర్ తదుపరి కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని అసెంబ్లీ, పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాలుగా విభజించాల్సిన అవసరం లేదు. 2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం..

(నొక్కి చెప్పబడింది)

27. ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లుగా, జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం ప్రకారం యూనియన్ భూభాగంలోని 83 నియోజకవర్గాల పునర్విభజన జరిగింది మరియు సెక్షన్ 14 లోని సబ్ సెక్షన్ (5) లో ఇచ్చిన విధంగా మూడవ షెడ్యూల్లో చేర్చబడింది. సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ఆదేశానుసారం కేంద్రపాలిత ప్రాంత శాసనసభలో మొత్తం సీట్ల సంఖ్యను 107 నుంచి 114 కు పెంచాల్సి ఉంది. పాక్ ఆక్రమిత ప్రాంతాల నుంచి 244 సీట్లను మినహాయించడం ద్వారా వాటిని 83 నుంచి 90 కి పెంచాలని నిర్ణయించారు. పైన చెప్పిన విధంగా సీట్ల సంఖ్యను పెంచడానికి, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని 90 నియోజకవర్గాలుగా విభజించడానికి మరియు షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు కేటాయించాల్సిన సీట్ల సంఖ్యను నిర్ణయించడానికి డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ చేపట్టాల్సిన అవసరం ఉంది. సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం విభజన ప్రక్రియను ఎన్నికల సంఘం చేపట్టవచ్చు.అయితే, సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 60 ప్రకారం నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను

డీలిమిటేషన్ చట్టం కింద ఏర్పాటు చేసే డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చేపట్టాలి. 2002 లో జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలో సవరణలు చేసిన సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లో కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని 90 అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలుగా విభజించి రిజర్వేషన్లు కల్పించే ప్రక్రియను ఎన్నికల సంఘం చేపట్టవచ్చు. అయితే సెక్షన్ 62 ఉద్దేశం ఏమిటంటే డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పడితే సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజులు (ఎ) నుంచి (సి) వరకు ఉన్న పనులను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ పరిష్కరిస్తుంది. అయితే సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను సూచిస్తుంది. కానీ, సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం పునర్విభజన అంటే కొత్తగా ఏర్పాటైన కేంద్రపాలిత ప్రాంతంలో 90 నియోజకవర్గాలను ఏర్పాటు చేయడమే. అందువల్ల సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ద్వారా పునఃసమీకరణ ప్రక్రియ సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) కింద డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ తప్ప మరేమీ కాదు.

28. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లోని నిబంధనలను గమనిస్తే పునర్విభజన అంటే ఏమిటో అర్థమవుతుంది. సెక్షన్ 4 ఇలా ఉంది:-

"4. కమిషన్ విధులు: (1) పునర్విభజన చట్టం, 1972 (1972 యొక్క 76) సెక్షన్ 3 కింద ఏర్పాటు చేయబడిన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ 1971 సంవత్సరంలో నిర్వహించిన జనాభా గణనలో నిర్ధారించిన జనాభా లెక్కల ఆధారంగా చేసిన పునర్విభజన, ప్రజాసభలోని స్థానాలను అనేక రాష్ట్రాలకు కేటాయించడం మరియు ప్రతి రాష్ట్ర శాసనసభలో మొత్తం సీట్ల సంఖ్యను పునర్వ్యవస్థీకరించాలి. ఈ చట్టం యొక్క ప్రయోజనాల కోసం కమిషన్ ద్వారా.

(2) ఉపవిభాగం (1) మరియు ప్రస్తుతానికి అమలులో ఉన్న ఏదైనా ఇతర చట్టం యొక్క నిబంధనలకు లోబడి, కమిషన్ ప్రజా సభకు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభకు ఎన్నికల ప్రయోజనం

కోసం ప్రతి రాష్ట్రాన్ని ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాలుగా విభజించడాన్ని ఆ సంవత్సరంలో (2001) నిర్వహించిన జనాభా గణనలో నిర్ధారించిన జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్నిర్మిస్తుంది:

అటువంటి పునర్విభజనలో ఒక రాష్ట్రానికి ప్రజాసభలో కేవలం ఒక సీటును మాత్రమే కేటాయిస్తే, ఆ రాష్ట్రం మొత్తం ఆ రాష్ట్రం నుండి ప్రజల సభకు ఎన్నిక కావడానికి ఒక ప్రాదేశిక నియోజకవర్గంగా ఏర్పడుతుంది.

(నొక్కి చెప్పబడింది)

జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (బి) ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ అసెంబ్లీలకు సంబంధించి 2001 సంవత్సరంతో పాటు 2011 సంవత్సరంతో భర్తీ చేయబడింది.

29. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లోని సెక్షన్ 9 ప్రకారం డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను నిర్వహించే నిర్దిష్ట అధికారాన్ని డీలిమిటేషన్ కమిషన్కు ఇచ్చారు. సెక్షన్ 9 ఈ విధంగా ఉంది:

9. నియోజకవర్గాల పునర్విభజన: (1) 1971 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్విభజన చేసిన విధంగా ప్రతి రాష్ట్ర శాసనసభకు కేటాయించిన స్థానాలను, ఆయా రాష్ట్రాల శాసనసభకు కేటాయించిన స్థానాలను పునర్విభజన చేసి, జనాభా లెక్కల ఆధారంగా వాటిని పునర్విభజన చేయడానికి కమిషన్లు కేటాయించాలి. [2001] సంవత్సరంలో జరిగిన జనాభా గణనలో, రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలు, సెక్షన్ 8 లో పేర్కొన్న చట్టంలోని నిబంధనలు మరియు ఈ క్రింది నిబంధనలు, అవి:-

(ఎ) అన్ని నియోజకవర్గాలు సాధ్యమైనంత వరకు భౌగోళికంగా సంక్లిష్టమైన ప్రాంతాలుగా ఉండాలి, వాటిని డీలిమిట్ చేయడంలో భౌగోళిక లక్షణాలు, పరిపాలనా విభాగాల ప్రస్తుత సరిహద్దులు, కమ్యూనికేషన్ సౌకర్యాలు మరియు ప్రజా సౌలభ్యం;

(బి) ప్రతి అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాన్ని పూర్తిగా ఒక పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గం పరిధిలోకి వచ్చే విధంగా డీలిమిటేషన్ చేయాలి.

(సి) షెడ్యూల్డ్ కులాలకు సీట్లు రిజర్వు చేయబడిన నియోజకవర్గాలు రాష్ట్రంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో పంపిణీ చేయబడతాయి మరియు సాధ్యమైనంత వరకు, వారి జనాభా నిష్పత్తి మొత్తంగా ఎక్కువగా ఉన్న ప్రాంతాలలో ఉంటాయి; మరియు

(డి) షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్లు రిజర్వు చేయబడిన నియోజకవర్గాలు, సాధ్యమైనంత వరకు, వారి జనాభా మొత్తంలో అత్యధికంగా ఉన్న ప్రాంతాలలో ఉండాలి.

(2) కమిషన్ ఇలా చేస్తుంది:

(ఎ) నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించిన ప్రతిపాదనలు, వాటిని ప్రచురించాలనుకునే అసోసియేట్ సభ్యుల అసమ్మతి ప్రతిపాదనలు ఏవైనా ఉంటే, వాటిని భారత గెజిట్ లోనూ, సంబంధిత అన్ని రాష్ట్రాల అధికారిక గెజిట్లలోనూ, తనకు తోచిన విధంగా ఇతర మార్గాల్లోనూ ప్రచురించాలి.

(బి) ప్రతిపాదనలను తదుపరి పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన తేదీని పేర్కొనండి;

(సి) నిర్దేశిత తేదీకి ముందే వచ్చిన అభ్యంతరాలను, సూచనలను పరిగణనలోకి తీసుకొని, అటువంటి పరిశీలన కోసం, ప్రతి రాష్ట్రంలో తనకు తోచిన విధంగా ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ బహిరంగ సమావేశాలను నిర్వహించండి; మరియు

(డి) ఆ తర్వాత ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ ఆర్డర్ల ద్వారా నిర్ణయించబడుతుంది-

1) పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన; మరియు

(2) ప్రతి రాష్ట్రంలోని అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన. (నొక్కి చెప్పబడింది)

జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (బి) ప్రకారం 2002 డీలిమిటేషన్ చట్టంలోని సెక్షన్ 9 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లో 2001 సంవత్సరాన్ని 2011 గా చదవాల్సి ఉంటుంది. అందువల్ల 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా గతంలో నియోజకవర్గాల పునర్విభజన జరగనందున 2020 మార్చి 6 నాటి ఉత్తర్వుల ప్రకారం ఏర్పాటైన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్విభజన లేదా పునర్వ్యవస్థీకరణ చేపట్టాల్సి వచ్చింది. 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలను 90 నియోజకవర్గాలుగా విభజించేందుకు ఎన్నికల సంఘం చేపట్టిన నియోజకవర్గాల పునర్విభజన/పునర్విభజన చట్టవిరుద్ధం ఏమీ లేదు .

30. డీలిమిటేషన్ కమిషన్ నియామకాల చట్టబద్ధత అంశాన్ని చర్చించే ముందు కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలైన జమ్ముకశ్మీర్ లోని పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాలను పరిశీలించాలని, 1950 నాటి ఆర్పీ యాక్ట్ మొదటి షెడ్యూల్ Ladakh.In మొత్తం 6 స్థానాలను షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు రిజర్వేషన్లు లేకుండా ఉమ్మడి జమ్మూకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి కేటాయించారని

తెలిపారు. జమ్ముకశ్మీర్ చట్టంలోని సెక్షన్ 10 ప్రకారం రాష్ట్రానికి కేటాయించిన 6 సీట్లలో 5 స్థానాలను కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూకశ్మీర్ కు, ఒకటి కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన లద్దాఖ్ కు కేటాయిస్తారు. అందుకే సెక్షన్ 11 ప్రకారం పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ఉత్తర్వు 1976 ను సవరిస్తూ చట్టంలోని రెండో షెడ్యూలులో పొందుపరిచారు. రెండో షెడ్యూలులో పేర్కొన్న సెక్షన్ 11 ప్రకారం కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ లోని ఐదు పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాలు, లద్దాఖ్ లోని ఒక నియోజకవర్గ పునర్విభజన జరిగింది.

31. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 60 ని ఇప్పటికే ఉటంకించాం. అందులోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (సి) ప్రకారం శాసనసభ సీట్ల సంఖ్య పెరుగుదలను పరిగణనలోకి తీసుకొని, ప్రతి కేంద్రపాలిత ప్రాంతంలోని పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పరిధిని ఎన్నికల సంఘం పరిగణనలోకి తీసుకోవచ్చు. సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (3) ప్రకారం విజయవంతమైన కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాల్లో సెక్షన్ 11 లో పొందుపరిచిన నియోజకవర్గాలను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ పునర్విభజన చేస్తుంది. సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (3)లో ప్రస్తావించిన పునర్విభజన సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లో పొందుపరిచిన విధంగా సరిహద్దుల సర్దుబాటు, పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల విస్తీర్ణాన్ని వివరించడం. శాసనసభలోని 90 నియోజకవర్గాల పునర్విభజన/డీలిమిటేషన్ అవసరం ఫలితంగా ఇది అవసరమైంది. అందువల్ల డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చేపట్టిన జమ్ముకశ్మీర్ పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన/పునర్విభజనలో ఎలాంటి అక్రమాలు జరగలేదు.

<u>2020 మార్చి 6 నోటిఫికేషన్ ద్వారా డీలిమిటేషన్ కమిషన్ నియామకానికి చట్టబద్ధత</u>

32. డీలిమిటేషన్ కమిషన్ను ఏర్పాటు చేస్తూ 2020 మార్చి 6 న జారీ చేసిన నోటిఫికేషన్ ఇలా ఉంది.

"మినిస్ట్రీ ఆఫ్ లా అండ్ జస్టిస్

లెజిస్లేటివ్ డిపార్ట్ మెంట్

ప్రకటన

న్యూఢిల్లీ, మార్చి 6, 2020

ఎస్.ఓ. 1015 (ఇ). - డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 (33 ఆఫ్ 2002) లోని సెక్షన్ 3 ద్వారా ప్రసాదించిన అధికారాలను ఉపయోగించి, కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూ కాశ్మీర్ మరియు అస్సాం, అరుణాచల్ ప్రదేశ్, మణిపూర్ మరియు నాగాలాండ్ రాష్ట్రాల్లో అసెంబ్లీ మరియు పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన కోసం కేంద్ర ప్రభుత్వం ఈ క్రింది సభ్యులతో కూడిన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ను ఏర్పాటు చేస్తుంది:

1) జస్టిస్ రంజన ప్రకాశ్ దేశాయ్ - చైర్ పర్సన్

(ii) శ్రీ సుశీల్ చంద్ర,

ఎన్నికల కమిషనర్ - సభ్యుడు, (ఎక్స్ అఫీషియో)

(iii) రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 243 కె లేదా క్లాజ్ (1) కింద నియమించబడిన సంబంధిత రాష్ట్ర ఎన్నికల కమీషనర్, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 243 ఎల్ లోని క్లాజ్ (1) ప్రకారం నియమితులవుతారు.

2. జస్టిస్ రంజన ప్రకాశ్ దేశాయ్ నియామకం అధికారిక గెజిట్లో ఈ నోటిఫికేషన్ వెలువడిన తేదీ నుంచి ఏడాది పాటు లేదా తదుపరి ఉత్తర్వులు వెలువడే వరకు (ఏది ముందుగా ఉంటే అది) ఉంటుంది.

3. పైన పేర్కొన్న డీలిమిటేషన్ కమిషన్ నియోజకవర్గాలను డీలిమిటేషన్ చేస్తుంది, -

(i) జమ్ముకశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం, 2019 (34 ఆఫ్ 2019) లోని ఐదవ భాగం నిబంధనలు మరియు డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 (33 ఆఫ్ 2002) లోని నిబంధనలకు అనుగుణంగా కేంద్రపాలిత ప్రాంతం జమ్మూ కాశ్మీర్.

(ii) డీలిమిటేషన్ యాక్ట్, 2002 (33 ఆఫ్ 2002) నిబంధనలకు అనుగుణంగా అస్సాం, అరుణాచల్ ప్రదేశ్, మణిపూర్, నాగలాండ్ రాష్ట్రాల విభజన.

(నొక్కి చెప్పబడింది)

అందువల్ల, కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ లోని అసెంబ్లీ, పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ప్రక్రియను డెలిమిటేషన్ కమిషన్ చేపట్టాలని ఈ నోటిఫికేషన్ కోరినప్పుడు, సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (2), (3)లో పొందుపరిచిన విధంగా పునర్విభజన ప్రక్రియను ఇది సూచిస్తుందని స్పష్టమవుతోంది. అంతేకాకుండా, జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (బి) ప్రకారం పునర్విభజన చట్టం, 2002 లోని సెక్షన్ 4, సెక్షన్ 9 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం 2011 జనాభా లెక్కల గణాంకాల ఆధారంగా పునర్ వ్యవస్థీకరణ చేయాల్సి ఉంది.

33. పిటిషనర్లు లేవనెత్తిన వాదనల్లో ఒకటి, 2002 నాటి డెలిమిటేషన్ చట్టం కేవలం ఒకే ఒక డెలిమిటేషన్ కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేయాలని, ఒకటి కంటే ఎక్కువ ఉండరాదని పేర్కొంది. 2019 అక్టోబర్ 31 వ తేదీ నుంచి జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి తొలిసారిగా 2002 చట్టాన్ని అమల్లోకి తెచ్చారు. 1962, 1972 నాటి డీలిమిటేషన్ చట్టాలు కూడా జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రాలకు వర్తించవు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టం ప్రకారం 2002 నాటి డీలిమిటేషన్ చట్టంలోని నిబంధనలను

కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ కు మాత్రమే వర్తింపజేశారు.అయితే కేంద్రపాలిత ప్రాంతంలోని అసెంబ్లీ, పార్లమెంటు నియోజకవర్గాల పునర్విభజన తప్పనిసరి బాధ్యతను సెక్షన్ 62లోని ఉపవిభాగాలు (2), (3) ద్వారా డీలిమిటేషన్ కమిషన్ కు అప్పగించారు. 2002 డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ కింద 2019 అక్టోబర్ 31 వరకు జమ్మూకశ్మీర్ రాష్ట్రం/కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి డీలిమిటేషన్ కమిషన్ను ఏర్పాటు చేయలేకపోయారు.

34. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002లోని సెక్షన్ 10లోని సబ్ సెక్షన్ (6) ఇలా ఉంది.

> **"10. ఉత్తర్వుల ప్రచురణ మరియు వాటి కార్యాచరణ తేదీ.—**
>
> **xxx xxx xxx xxx**
>
> (6) సెక్షన్ 3 కింద సబ్ సెక్షన్ (1)లో పేర్కొన్న ప్రతి ఉత్తర్వును ఆ సబ్ సెక్షన్ 2 (2008 జూలై 31వ తేదీ తర్వాత) లో పేర్కొన్న విధంగా పూర్తి చేసి ప్రచురించడానికి కమిషన్ ప్రయత్నించాలి.

సబ్ సెక్షన్ (6) "ప్రయత్నం" అనే పదాన్ని ఉపయోగిస్తుంది. విభజన చట్టం, 2002లోని సెక్షన్ 10ఎ ప్రకారం సెక్షన్ 10లోని సబ్ సెక్షన్ (6) కింద నిర్ణయించిన 31 జూలై 2008 కాలపరిమితి పవిత్రమైనది కాదని సూచిస్తుంది, ఎందుకంటే ఇది కొన్ని పరిస్థితులలో ఒక రాష్ట్రంలో డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను వాయిదా వేసే అధికారాన్ని గౌరవ రాష్ట్రపతికి ఇస్తుంది. అందువల్ల, సెక్షన్ 10 యొక్క సబ్ సెక్షన్ (6) లో ఇవ్వబడిన కాలపరిమితి తప్పనిసరిగా ఉద్దేశించబడలేదు. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టం ద్వారా డీలిమిటేషన్ చట్టంలోని సెక్షన్ 2(ఎఫ్)ను సవరించినప్పటికీ, సెక్షన్ 10లోని సబ్ సెక్షన్ (6)ను సవరించలేదు. అయితే జమ్ముకశ్మీర్ రాజ్యాంగంలోని సెక్షన్ 62లోని సబ్ సెక్షన్లు (2), (3)లో పొందుపరిచిన చట్టసభల ఉద్దేశం

స్పష్టంగా ఉంది. 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా సెక్షన్ 62లోని సబ్ సెక్షన్లు (2), (3) ప్రకారం పునర్విభజన చేసే బాధ్యతను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ కు అప్పగించడం వల్ల 2008 జూలై చివరి నాటికి కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్ కు డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ప్రభావితం కాకుండా ఉండాలని శాసనసభ భావించిందని సూచిస్తుంది. సెక్షన్ 62లోని సబ్ సెక్షన్లు (2), (3)లోని నిబంధనలను చట్టసభల ఉద్దేశాన్ని అమలు చేసే విధంగా అర్థం చేసుకోవాలి. విభజన చట్టం, 2002లోని సెక్షన్ 10లోని సబ్ సెక్షన్ (6)లో కల్పించిన కాలపరిమితిని సవరించడంలో శాసనసభ విఫలమైనందున, కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ను నియమించే అధికారం కేంద్ర ప్రభుత్వానికి లేదని భావిస్తే, జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 యొక్క ప్రయోజనాలు రద్దు చేయబడతాయి. ఒక శాసనాన్ని దానిలోని కొన్ని నిబంధనలను నిర్వీర్యం చేసే విధంగా వ్యాఖ్యానించలేము. ఒక శాసనాన్ని ఆచరణయోగ్యమయ్యే విధంగా అర్థం చేసుకోవాలి మరియు అర్థం చేసుకోవాలి. అందువల్ల డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002లోని సెక్షన్ 10లోని సబ్ సెక్షన్ (6) ఆధారంగా చేసిన వాదనను తిరస్కరించాల్సి ఉంటుంది.

35. రాజ్యాంగంలోని 2, 3 అధికరణలు కొత్త రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలను ఏర్పాటు చేయడానికి పార్లమెంటుకు వీలు కల్పిస్తాయి. అందుకు అనుగుణంగా రెండు కొత్త యూనియన్లు ఏర్పడ్డాయి. రెండు కొత్త కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలను ఏర్పాటు చేసిన జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టం 2002 డీలిమిటేషన్ చట్టం ప్రకారం నియోజకవర్గాల పునర్విభజన బాధ్యతను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ కు అప్పగించింది. కొత్త రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ఏర్పాటు కోసం ఆర్టికల్ 3కి అనుగుణంగా రూపొందించిన చట్టంలో ఇలాంటి నిబంధనలను పొందుపర్చడానికి రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 4 పార్లమెంటును అనుమతిస్తుంది. అటువంటి చట్టంలో పార్లమెంటులో మరియు

అటువంటి చట్టం ద్వారా ప్రభావితమైన రాష్ట్రం లేదా రాష్ట్రాల శాసనాలలో ప్రాతినిధ్యాలకు సంబంధించిన నిబంధనలు కూడా ఉండవచ్చు. కాబట్టి, ఆర్టికల్ 3 కింద రూపొందించిన ఈ చట్టం కొత్తగా ఏర్పడిన రాష్ట్రాలు లేదా కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లోని నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ద్వారా ఎల్లప్పుడూ అవకాశం కల్పిస్తుంది. అందువల్ల, 2020 మార్చి 6 నాటి ఉత్తర్వుల ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్ల ఏర్పాటుకు సంబంధం లేదని మేము భావిస్తున్నాము.

36. 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం ఈ కోర్టు రిటైర్డ్ జడ్జి అయిన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చైర్పర్సన్ నియామకాలు ఏడాది కాలానికి ఉన్నాయి. 2021 మార్చి 3 నాటి నోటిఫికేషన్ల ప్రకారం ఈ గడువును రెండేళ్ల వరకు పొడిగించారు. 2022 ఫిబ్రవరి 21వ తేదీన జారీ చేసిన మూడో నోటిఫికేషన్లో పేర్కొన్న కాలపరిమితిని రెండేళ్లు, రెండు నెలలకు పొడిగించారు. డెలిమిటేషన్ కమిషన్ ఏర్పాటయ్యాక డీలిమిటేషన్/రీఅడ్జస్ట్ మెంట్ పని పూర్తయ్యే వరకు చైర్మన్ నియామక కాలాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం పొడిగిస్తే తప్పేమీ లేదు. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లో ఛైర్ పర్సన్ నియామకం కాలపరిమితిపై నోరు మెదపడం లేదు.

మార్చి 6, 2020 నాటి నోటిఫికేషన్ పరిధి నుంచి ఈశాన్య రాష్ట్రాలను మినహాయించడం

37. అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అస్సాం, మణిపూర్, నాగాలాండ్ రాష్ట్రాలను 2020 మార్చి 6న ఏర్పాటు చేసిన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ పరిధి నుంచి మినహాయిస్తూ 2021 మార్చి 31న జారీ చేసిన రెండో నోటిఫికేషన్లోని కొంత భాగాన్ని తీవ్రంగా ఒత్తిడి చేస్తున్నారు. కేంద్ర హోం మంత్రిత్వ శాఖ డిప్యూటీ సెక్రటరీ (ఎన్ఈ-3) 2021 ఫిబ్రవరి 22న జారీ చేసిన లేఖపై కేంద్ర ప్రభుత్వం దాఖలు చేసిన కౌంటర్ అఫిడవిట్లో పేర్కొంది. అస్సాం, అరుణాచల్ ప్రదేశ్, మణిపూర్, నాగాలాండ్ అనే

నాలుగు ఈశాన్య రాష్ట్రాలు మినహా మొత్తం దేశానికి సంబంధించి 2002 జూలై 12న రిటైర్డ్ న్యాయమూర్తి అధ్యక్షతన ఏర్పాటు చేసిన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను పూర్తి చేసిందని అఫిడవిట్ లోని 5, 6 పేరాల్లో పేర్కొన్నారు. భద్రతా కారణాల దృష్ట్యా ఈ నాలుగు రాష్ట్రాల పునర్విభజనను వాయిదా వేసినట్లు పేర్కొంది. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002లోని సెక్షన్ 10ఏ ప్రకారం ఇలాంటి కోర్సును అవలంబించేందుకు అనుమతి లభించింది. ఈ నాలుగు రాష్ట్రాలు 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్లో భాగంగా ఉన్నప్పటికీ, ఈశాన్య రాష్ట్రాలలో విభజన ప్రక్రియకు సంబంధించి ఈ కోర్టుతో పాటు మణిపూర్ హైకోర్టులో అనేక పిటిషన్లు ఉన్నాయని, కోర్టు కేసులలో, ఈ రాష్ట్రాలకు సంబంధించి 2001 జనాభా లెక్కలలో వ్యత్యాసాలు ఉన్నాయని 2021 ఫిబ్రవరి 22 నాటి లేఖలో పేర్కొన్నారు. వాస్తవానికి ఈ వ్యత్యాసాలకు సంబంధించి పలుమార్లు నోటీసులు జారీ చేసినట్లు చెబుతున్నారు. అందువల్ల నాలుగు ఈశాన్య రాష్ట్రాల్లో డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను పొడిగించడానికి ఇది అనుకూలంగా ఉండకపోవచ్చని పేర్కొంటూ కాంపిటెంట్ అథారిటీ ఆమోదంతో ఈ లేఖను జారీ చేశారు. 2020 మార్చి 6వ తేదీ నాటి మొదటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం ఏర్పాటైన డీలిమిటేషన్ కమిషన్ ఛైర్మన్ల పదవీకాలం 2021 మార్చి 5తో ముగియాల్సి ఉంది. పైన పేర్కొన్న లేఖను పరిగణనలోకి తీసుకొని, 2021 మార్చి 3 నాటి రెండవ నోటిఫికేషన్ ద్వారా ఛైర్మన్ పదవీకాలాన్ని మరో సంవత్సరం పొడిగిస్తూ, పేర్కొన్న నాలుగు రాష్ట్రాలను మినహాయించారు. అందువల్ల, 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ ప్రకారం ఏర్పాటు చేసిన డెలిమిటేషన్ కమిషన్ కాలపరిమితిని జమ్మూ కాశ్మీర్ యూనియన్ భూభాగానికి సంబంధించి మాత్రమే ఒక సంవత్సరం పొడిగించారు. మూడో నోటిఫికేషన్ ద్వారా కాలపరిమితిని మరో రెండు నెలలు పొడిగించింది. విభజన చట్టం- 2002లోని సెక్షన్ 10ఏ ప్రకారం డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను కొన్ని సందర్భాల్లో వాయిదా వేసేందుకు అవకాశం ఉంది. అంతేకాక, రాజ్యాంగం ప్రకారం కొత్తగా

ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్మూ కాశ్మీర్ యొక్క స్థానం మరియు స్థితి నాలుగు ఈశాన్య రాష్ట్రాల కంటే పూర్తిగా భిన్నంగా ఉంటుంది. జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి వర్తింపజేయడంలో 2002 నాటి సెక్షన్ 4, 9 లను సవరించి 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్విభజన చేయాల్సి ఉంటుంది. నార్త్ ఈస్టర్న్ స్టేట్స్ విషయానికొస్తే, అటువంటి సవరణలు లేవు. అందువలన ద్విముఖ్యతను సమానంగా పరిగణించలేము. అందువల్ల ఆర్టికల్ 14 సహా రాజ్యాంగ నిబంధనల ఉల్లంఘనపై ఆధారపడిన వాదనను తోసిపుచ్చాలి.

38. డీలిమిటేషన్ ముసాయిదా ఉత్తర్వులను 2022 మార్చి 14 న జారీ చేశారని పిటిషనర్ల తరఫు న్యాయవాది వాదించారు. అందువల్ల 2022 మే 5 న తుది ఉత్తర్వులు జారీ చేయబడ్డాయి, ఇది 20 మే 2022 నుండి అమలులోకి వచ్చింది. ఈ తదుపరి ఉత్తర్వులను తాను పరిశీలించానని అంగీకరిస్తూ, సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) దృష్ట్యా పిటిషనర్లు ఆ ఉత్తర్వులను సవాలు చేయలేరని, అటువంటి ప్రతి ఉత్తర్వుకు చట్టబద్ధత ఉంటుందని, ఏ న్యాయస్థానంలోనూ ప్రశ్నించరాదని పిటిషనర్ల తరఫు న్యాయవాది వాదించారు. వాస్తవానికి మేఘరాజ్ కొఠారి విషయంలో రాజ్యాంగ ధర్మాసనం తీసుకున్న నిర్ణయంపై ఆధారపడి సొలిసిటర్ జనరల్ మాట్లాడుతూ సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం డీలిమిటేషన్ కమిషన్లు జారీ చేసిన ఉత్తర్వులను ఒకసారి ప్రచురిస్తే వాటిని చట్టంగా పరిగణిస్తామని, దీనిని ఏ కోర్టులోనూ ప్రశ్నించలేమని కోరారు. సెక్షన్ 10 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లోని సెక్షన్ 8, 9 కింద జారీ చేసిన ఉత్తర్వులు పార్లమెంటు చట్టంలో భాగం కానప్పటికీ దాని ప్రభావం ఒకేలా ఉంటుందని రాజ్యాంగ ధర్మాసనం పేర్కొంది. ఏదేమైనా ఈ పిటిషన్ లో డెలిమిటేషన్ కమిషన్ ఉత్తర్వులను ప్రశ్నించలేదు.

39. 2020 మార్చి 6 వ తేదీ నాటి ఢీనోటిఫికేషన్ సవాలును 2022 మార్చి 28 న దాఖలు చేయడం ద్వారా ఆలస్యమైందని, ఆ జాప్యానికి సరైన వివరణ లేదని మేధావి సొలిసిటర్ జనరల్ చేసిన వాదనలో చాలా వాస్తవం ఉందని మనం ఇక్కడ గమనించవచ్చు. అంతేకాకుండా 2022 మార్చి 14 న ముసాయిదా ఉత్తర్వులను కూడా ప్రచురించడంతో డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను పూర్తి చేసి 2020 మార్చి 6 నాటి నోటిఫికేషన్ను రూపొందించారు.

40. సీట్ల సంఖ్యను 107 నుంచి 114 కు పెంచడాన్ని సవాలు చేయాలని రిట్ పిటిషన్ లో మొదటి పిటిషన్ లో పేర్కొన్నారు. సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ద్వారా ఈ నిబంధన ఉంది. జమ్మూకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని ఏ ఒక్క నిబంధన చట్టబద్ధతను సవాలు చేయకుండా, సీట్ల సంఖ్యను పెంచడం భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 81, 82, 170, 330, 332 లను ఉల్లంఘించడమేనని వాదించారు. ఆర్టికల్ 81 ప్రజా సభ కూర్పులకు సంబంధించినది. ఆర్టికల్ 82 జనాభా గణన తర్వాత పార్లమెంటు సభ సీట్లను పునర్వ్యవస్థీకరించడం మరియు కేటాయించడం గురించి వివరిస్తుంది మరియు ఆర్టికల్ 170 రాష్ట్రాల చట్టసభలకు సంబంధించినది. ఈ నిబంధనలు ఏవీ ఏ కేంద్రపాలిత ప్రాంత శాసనసభకు సంబంధించినవి కావు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 330 ప్రకారం ప్రజాసభలో షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్లను కేటాయిస్తారు. ఆర్టికల్ 332 ప్రకారం రాష్ట్రాల శాసన సభల్లో షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్లను కేటాయిస్తారు. ఈ రెండు నిబంధనలు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల శాసనసభకు సీట్ల కేటాయింపుకు సంబంధించినవి కావు. ఏదేమైనా, ఆర్టికల్ 332 ను కేంద్ర చట్టసభల్లో షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్ల రిజర్వేషన్లకు వర్తింపజేయవచ్చు, అయితే ఆర్టికల్ 332 కింద ఇచ్చిన ఫార్ములా ప్రకారం రిజర్వేషన్లు కొనసాగినంత కాలం శాసనసభలో మొత్తం సీట్ల సంఖ్యను పెంచే చట్టం ఆర్టికల్ 332 ను ఎలా ఉల్లంఘిస్తుందో చూపించలేదు.

41. కొత్తగా ఏర్పడిన జమ్ముకశ్మీర్ యూనియన్ శాసనసభలో 114 స్థానాలకు చేసిన కేటాయింపులు చట్టవిరుద్ధమని మరో వాదన వినిపిస్తోంది. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 60 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) చెల్లుబాటుకు ఎలాంటి సవాలు లేనందున ఈ సమర్పణను పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అవసరం లేదు.

42. ఎన్నికల సంఘం ప్రచురించిన 2008 డీలిమిటేషన్ ఉత్తర్వులను పక్కదారి పట్టించడానికి వీల్లేదనే మరో వాదన వినిపిస్తోంది. జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి 1976, 1995 నాటి పార్లమెంటరీ, అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ఉత్తర్వుల ద్వారా చేసిన పార్లమెంటరీ, శాసనసభ నియోజకవర్గాల పునర్విభజనను ఇది పునరుద్ఘాటిస్తుందని ఈ ఉత్తర్వును పరిశీలిస్తే అర్థమవుతోంది. 1976, 1995 నాటి రెండు ఉత్తర్వులను జమ్మూకశ్మీర్ చట్టంలోని రెండు, మూడో షెడ్యూళ్లలోని సెక్షన్ 11(4), 14(5) ద్వారా స్పష్టంగా సవరించారు. అందువల్ల, ఈ వాదనను తిరస్కరించాలి.

43. జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (బి) డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 ను మరింత సవరించి డీలిమిటేషన్ చట్టంలో కనిపించే పదాలు, అంకెలను '2011 సంవత్సరంలో నిర్వహించిన జనాభా గణన'గా పరిగణించాలన్న వాస్తవాన్ని పిటిషనర్లు విస్మరించారు. 2002 డీలిమిటేషన్ చట్టంలోని సెక్షన్ 9 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లో 2001 సంవత్సరాన్ని 2011 సంవత్సరానికి బదులుగా 2011 సంవత్సరానికి మార్చారు. అందువల్ల, 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా ప్రజాసభలో సీట్ల పంపిణీని, శాసనసభకు కేటాయించిన సీట్లను పునర్వ్యవస్థీకరించాల్సి ఉంటుంది. 2011 సంవత్సరం. సెక్షన్ 63 యొక్క ప్రభావం ఏమిటంటే, 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా పునర్వ్యవస్థీకరణ / డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియ

చేసిన తర్వాత, 2026 తరువాత తీసుకున్న మొదటి జనాభా గణన యొక్క సంబంధిత పత్రాలు లభించే వరకు వాటిని స్తంభింపజేస్తారు. అందువల్ల 2011 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా జమ్ముకశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లోని సీట్ల పునర్విభజన/పునర్విభజనను డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చేయాల్సి ఉంది. సెక్షన్ 63 దృష్ట్యా, 2026 సంవత్సరం తరువాత జరిగిన జనాభా లెక్కల నుండి గణాంకాలను ప్రచురించిన తరువాత మాత్రమే తదుపరి సవరణ చేపట్టవచ్చు.

44. ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్విభజన చట్టం 2014 లోని అంశాలను మాత్రమే పరిగణనలోకి తీసుకున్న అటార్నీ జనరల్స్ అభిప్రాయంపై ఆధారపడటం సరికాదు. ఆర్టికల్ 170 నేపథ్యంలో తెలంగాణలో నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు సంబంధించి లోక్సభలో గౌరవ మంత్రి ఇచ్చిన సమాధానాలపై పిటిషనర్లు ఆధారపడలేరు. ఏదేమైనా, ఈ అభిప్రాయం మరియు గౌరవనీయ మంత్రి ఇచ్చిన సమాధానం జమ్మూ కాశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం యొక్క వివరణతో సంబంధం కలిగి ఉండవు.

45. కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన జమ్ముకశ్మీర్కు ఉత్తరప్రదేశ్ పునర్విభజన చట్టం-2000, ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం-2014 ఆధారంగా జరగలేదని పిటిషనర్లకు తెలియజేసేందుకు సీనియర్ న్యాయవాదులు అస్పష్టమైన ప్రయత్నం చేశారు. 2001 సంవత్సరాన్ని 2011 తో భర్తీ చేయడం ద్వారా కొత్తగా ఏర్పడిన కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు వర్తింపజేసే డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 2002 లోని నిబంధనలను సవరించిన జమ్ముకశ్మీర్ పునర్విభజన చట్టంలోని సెక్షన్ 62 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజ్ (బి)ను ఈ రెండు చట్టాల్లోనూ పొందుపర్చలేదు.

46. అందువల్ల పిటిషనర్లు లేవనెత్తిన వాదనల్లో ఏ మాత్రం వాస్తవం లేదు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 లోని క్లాజులు (1), (3) ప్రకారం 2019 సంవత్సరంలో చేసిన అధికార వినియోగం

చెల్లుబాటు అవుతుందని తీర్పులో పేర్కొన్న అంశాలు స్పష్టం చేస్తున్నాయి. ఈ అధికారాల చెల్లుబాటు అంశం ఈ కోర్టు ముందు పెండింగ్ లో ఉన్న పిటిషన్ల అంశమని మాకు తెలుసు. అందువల్ల, మేము చెల్లుబాటు సమస్యను పరిష్కరించలేదు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370 లోని క్లాజులు (1), (3) ప్రకారం అధికారాలను వినియోగించుకోవడానికి అధికారం ఇచ్చినట్లుగా ఈ తీర్పులో పేర్కొన్న ఏదీ పరిగణించబడదు.

47. అందువల్ల ఖర్చులకు సంబంధించి ఎలాంటి ఉత్తర్వులు లేకుండా రిట్ పిటిషన్ ను కొట్టివేస్తారు.

బిభూతి భూషణ్ బోస్ రిట్ పిటిషన్ కొట్టివేత.

(సహాయకారిగా : వరుణ్ ధోండ్, ఎల్.సి.ఆర్.ఎ)